

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Makten över fritidshemmet

- En kvalitativ studie om vilken aktör inom skolväsendet som besitter makten över fritidshemmet.

Namn
Matilda Karlsson
Sara Kjellman

Program
Grundlärarprogrammet med inriktning mot
arbete i fritidshem

Uppsats/Examensarbete: 15 hp
Kurs: LRXA1G
Nivå: Grundnivå
Termin/år: VT/2015
Handledare: Jan Gustafsson
Examinator: Björn Haglund
Kod: VT15-2920-011-LRXA1G

Nyckelord: Kritisk diskursanalys, läroplansteori, läroplan, fritidshem

Abstract

Studiens syfte är att synliggöra hur olika aktörer inom skolväsendet, såsom Skolverket, rektorer och fritidspedagoger förhåller sig till och tolkar läroplanens övergripande mål. Detta är för att eventuellt kunna se vem som har makten över fritidshemmet. Vår frågeställning består utav 3 frågor varav en är vår huvudsakliga problemformulering. Frågorna är följande: Hur förhåller sig de olika aktörerna Skolverket, rektorer och fritidspedagoger till läroplanens övergripande mål? Vilken inställning har fritidspedagoger och rektorer till läroplanen i förhållande till fritidshemmet? Vem har den egentliga makten över fritidshemmet? Vår studie ger en historisk sammanfattning av hur det har sett ut på fritidshemmet genom åren fram tills nu. Vi förankrar vår studie i både internationell och svensk forskning.

Metoden för studien har varit semistrukturerade intervjuer som genomförts med tre olika aktörer inom skolväsendet varav fem personer totalt. Analysen av dessa intervjuer har grundats i Faircloughs kritiska diskursanalys.

Resultatet i studien visar att det finns skillnader och likheter mellan de tre aktörerna när det kommer till arbetet med läroplanens övergripande mål. Resultaten förmedlar att det inte är de tre aktörerna som sitter inne på makten över fritidshemmet utan att den egentliga makten tillhör kommunen.

Förord

Vi vill börja med att tacka alla dem som har ställt upp och medverkat i den här studien. Vi är verkligen tacksamma för att ni har tagit er tid att delta. Utan er hade denna studie inte varit genomförbar. Vidare vill vi även rikta ett stort tack till vår eminenta handledare som svarat på mail både morgon och kväll, och för alla de visdomsord som han har gett oss. Inte att förglömma så har vi även haft en väldigt speciell person vid vår sida på pedagogen. Han har hjälpt oss reda ut olika dilemman och torkat våra tårar.

Till sist vill vi tacka våra familjer för deras stöd under denna process. Utan er hade vissa intervjuer inte varit genomförbara.

Ett jättestort tack till er alla!

Innehållsförteckning

Förord	2
Innehållsförteckning	3
1 Inledning	5
2 Bakgrund	6
2.1 Fritidshemmets historia	6
2.2 Läroplansteori	7
2.3 Lpo 94/98 & Lgr 11	8
3 Syfte	9
3.1 Frågeställning	9
4 Teori	9
4.1 Kritisk diskursanalys	9
5 Metod	11
5.1 Intervju.....	11
5.2 Urval och avgränsningar	12
5.3 Aktörer inom skolväsendet	13
5.3.1.1 Skolverket	13
5.3.1.2 Rektorer	13
5.3.1.3 Fritidspedagoger	13
5.4 Intervjuguide	14
5.5 Val av litteratur	14
5.6 Etiska ställningstagande.....	14
6 Analys	14
6.1 Allmänt om analys	15
6.2 Genomförande av analys	15
6.3 Reliabilitet, validitet och generaliseringsbarhet.....	15
6.3.1 Svagheter och begränsningar med studien	16
7 Resultat	16
7.1 Fritidspedagogers syn på läroplanen	17
7.1.1 Uppdraget – <i>demokratiska medborgare, medmänniskor, meningsfull fritid, trygghet och rekreation</i>	17

7.1.2	Relationen till läroplanen - <i>allmänna råden och läroplanen</i>	17
7.1.3	Syftet - <i>riktning och lära hela skoldagen</i>	18
7.1.4	Direktiv ovanifrån - <i>Rektor</i>	19
7.1.5	Inflytande över verksamheten - <i>Stort inflytande och tillsammans</i>	20
7.1.6	Synliggörandet av arbetet med läroplanen - <i>Process, plansch och maila</i>	20
7.1.7	Utvärdering av arbetet med läroplanen - <i>Sker inte och en gång per termin</i> ...	21
7.1.8	Komplettering läroplanen - <i>Lokaler, personal och riktlinjer</i>	22
7.1.9	Varför en läroplan? - <i>Riktlinjer, guidning och status</i>	23
7.1.10	Läroplanens tydlighet – <i>tydlig och halv otydlig</i>	24
7.1.11	En liten kort summering	25
7.2	Rektorers syn på läroplanen.....	25
7.2.1	Syftet - <i>fostra medborgare, förmågor, likvärdig och riktlinjer</i>	25
7.2.2	Arbete med läroplanen - <i>studiedagar, kap 1 & 2, barngruppens behov och allmänna råd</i>	26
7.2.3	Rektorers inflytande - <i>systematiskt kvalitetsarbete och nätverk</i>	27
7.2.4	Direktiv till fritidspedagoger - <i>helhet, likabehandlingsplan, läroplan och grovplanering</i>	28
7.2.5	Fortbildning - <i>nätverk, allmänna råd, center för skolutveckling och studiedagar</i>	28
7.2.6	Komplettering av läroplanen - <i>allmän och mer konkret</i>	29
7.2.7	Behovet av en läroplan - <i>likvärdighet</i>	30
7.2.8	Läroplanens tydlighet - <i>tydlig och tolkningsbar</i>	30
7.3	Skolverket syn på läroplanen.....	31
7.3.1	Syftet - <i>de fem områdena</i>	31
7.3.2	Läroplanen styrande eller ej - <i>lagom</i>	32
7.3.3	Förväntningar på att fritidshemmet ska uppfylla läroplanen - <i>komplettera varandra</i>	32
7.3.4	Inflytande över verksamheten - <i>nätverk</i>	33
7.3.5	Behöver läroplanen kompletteras - <i>JA</i>	34
7.3.6	Varför en läroplan - <i>Likvärdighet</i>	34
7.3.7	Läroplanen, tydlighet - <i>inte tydlig</i>	34
7.3.8	Implementering av läroplan - <i>huvudmans och rektors nivå</i>	35
8	Sammanfattande analys	36
8.1	Skolverket - Rektor – Fritidspedagoger.....	36
8.1.1	Syfte.....	36
8.1.2	Läroplanen i fritidshemmet	36

8.1.3	Inflytande över fritidshemmets verksamhet	36
8.1.4	Komplettering av läroplanen	36
8.1.5	Behovet av en läroplan	37
8.1.6	Läroplanens tydlighet	37
8.1.7	Tabell 1 – <i>Nyckelord</i>	37
8.2	Teoretisk anknytning	38
8.2.1	Hegemoni, förändringsprocess	39
8.2.2	Diskurser.....	39
9	Slutdiskussion	40
9.1	Studiens konsekvenser	42
9.2	Vidare forskning	42
10	Referenslista.....	42
11	Bilagor	43
	Bilaga 1	44
	Bilaga 2	44
	Bilaga 3	45

1 Inledning

Vem har egentligen den exekutiva makten över fritidshemmet?

Det har sedan 1962 funnits en läroplan för grundskolan och den första var utformad så att den inte gav mycket utrymme för läraren att göra egna tolkningar utan den innehöll strikta anvisningar för varje ämne gällandes läromedel, övergripande mål samt kurs-och tidsplan (Säljö, 2014). Om vi spolar fram tiden till 2011 då den senast förändrades så har läroplanen hunnit genomgå ett flertal omskrivningar och revideringar under årens gång.

Fritidshemmet har som verksamhetsform varit fristående från skolan ända fram till 1998 då Lpo 94 reviderades och fritidshemmet då inkluderades i skolverksamheten (Säljö, 2014). Men det var inte förrän Lgr 11 såg dagens ljus som fritidshemmet har behövt följa läroplanens bestämmelser kring elevers måluppfyllelse. Nu för tiden är fritidshemmet en del av skolan och har i uppdrag att bland annat komplettera utbildningen samt eftersträva att uppfylla kapitel två i läroplanen, de övergripande målen. Dessa mål fokuserar bland annat på ansvar och inflytande, normer och värderingar och bedömning och betyg (Skolverket, 2011).

Skolan är ett hett ämne i dagens samhälle och nästan alla människor har på något sätt en anknytning till skolan vilket genererar flertalet åsikter om hur verksamheten skall skötas. Men vilka är det egentligen som styr skolan och har makten över vad som sker i fritidsverksamhet? Förutom läroplanen utformar Skolverket styrdokument som exempelvis de allmänna råden att efterfölja, rektorer ansvarar för att skolan uppfyller dessa och lärare tolkar och utför det styrdokumentet säger. Vårt övergripande syfte är därför att få kunskap om Skolverkets, rektorers och fritidspedagogers tolkningar och sätta dem i relation till varandra. Detta kommer vi att göra genom intervjuer av en företrädare för Skolverket, rektorer och fritidspedagoger.

2 Bakgrund

I detta avsnitt kommer vi att presentera fritidshemmets historia, läroplansteori, Lpo 94/98 och Lgr 11 då vi anser det vara relevant för vår studie.

2.1 Fritidshemmets historia

De första fritidshemmen kom i slutet av 1800-talet och de kallades då för arbetsstugor. Dessa kom till för att allt fler barn började att hänga på gatorna efter skolan. Enligt Pihlgren och Rohlin (2011) skulle de komplettera dåtiden folkskola. I arbetsstugorna skulle barnen genom arbete och goda förebilder bli produktiva, flitiga och lydiga. Det behavioristiska synsättet lyste starkt genom att man kontinuerligt gav positiv respons och bestraffningar till de som inte lydde. Under denna tid började de även att bli influerade av progressivismen, vilket innebar att man såg det praktiska utforskandet som ett av de första viktiga stegen mot kunskap. Samspelet mellan barnen ansågs vara kopplat till deras egen utveckling och använde barngruppen som verktyg som fostran. Läroplanskoden under denna tid var den moraliska, vilket menades att allt var kopplat till ett kristet innehåll. Den brukar kallas för Guds läroplan (Pihlgren & Rohlin, 2011). Det man ville skapa var goda vanor hos barnen.

På 1930-talet flyttades det övergripande ansvaret för arbetsstugorna från Folkskoledirektionen till Barnavårdsnämnden (Pihlgren & Rohlin, 2011). Detta berodde på att barnen hade fått det bättre ställt genom att deras föräldrar inte längre var borta så mycket av dagen. Barnen var även i skolan alltmer. Benämningen gick från arbetsstugor till eftermiddagshem och dessa var en förlängning av dåtidens förskolor och daghemmen. Genom det här blev det så att eftermiddagshemmen var mest inriktade på de yngre barnen och inte de äldre. Detta ledde till

att de äldre barnens föräldrar valde att plocka bort dem från eftermiddagshemmen. Det ansågs nu att barnen behövde ett ställe där de kunde vila, ta igen sig. Det som praktiserades mest var läxhjälp, vilket låg mest på de äldre barnen. De idéer som nu började att praktiseras baserades på Frøbels tankar om att barn är som en växande planta. Det menas att barnet har inom sig det som behövs för att utvecklas, ”utveckling och lärande ses som en mognadsprocess” (Pihlgren & Rohlin, 2011 s.23), först planteras ett frö och som gror som till slut blir till en underbar blomma. Den här tiden kallar Pihlgren & Rohlin (2011) för social fostran, det vill säga barnen ska lära sig att hjälpa till hemma.

På 1960-talet börjades det att utbildas fritidspedagoger och eftermiddagshemmen bytte namn till fritidshem. I denna del av fritidshemmets årtionde anses barnen behöva vara fria från skolans fostran. Skola och fritidshem är inte samma sak, de ska skiljas åt. Fritidshemmet ska inte göra det som skolan gör. Uppdraget för fritidshemmet var nu att det skulle vara en plats som bland annat gav utrymme till fritt skapande och husliga sysslor. Läroplanskoden var fortfarande den moraliska. Fritidspedagogerna vill befästa sin yrkesidentitet och det slutade med att man gav sig på försök att skapa annat innehåll i verksamheten än det som skolan erbjöd och som förskolan praktiserade. Pihlgren och Rohlin (2011) säger att under denna tid fokuserade man på att utveckla barnen. Det kallas även för en pedagogisk uppgift.

Under 1990-talet förenades skolan och fritidshemmet igen. Föreningen ledde till att fritidshemmet syn på barnet som helhet och deras mål blandades med skolans olika mål. När läroplanen Lpo 94 kom blev fritidshemmet en del av den vid årsskiftet 98/99. Mot slutet av 90-talet började fritidshemmet ses som ställtid, precis som en rast, en stund där barnet antingen väntar på att börja skolan eller att gå hem (Pihlgren & Rohlin, 2011). Några år senare år 2010 skrevs skollagen om och i och med detta ska nu ”varje kommun erbjuda utbildning i fritidshem” (SFS 2010:800, 14 kap. § 3). Året efter 2011 kommer det en ny läroplan Lgr 11 som fritidshemmet även är en del av. Pihlgren och Rohlin (2011) beskriver att i samband med detta ändrades benämning barn till elever för de som är inskrivna på fritidshemmet. I en utredning som gjordes poängteras vikten av att fritidshemmet ska vara ett komplement till skola. Fritidshemspedagogiken ska sammanflätas med skoltiden. Fritidshemmet ska följa läroplanens olika mål som gör att de olika kunskapsmålen uppnås. Utbildningen av fritidspedagoger ändras till utbildning av grundlärare med inriktning mot arbete i fritidshem.

2.2 Läroplansteori

Det finns ingen tidigare forskning om just det som vi vill undersöka därför blir vår studie en relevant studie för vetenskapen men även för vårt yrke. Däremot finns det tidigare forskning om läroplanen i form av läroplansteori, som bygger på “forskning inriktad på de skrivna läroplanerna samt, inte minst, på villkoren för det pedagogiska arbetet och det pedagogiska tänkandet” (Selander, 2015). Vi kan genom läroplansteorin se hur läroplanen har förändrats genom åren som den har existerat.

Formuleringar av läroplanen och dess innehåll har enligt Linde (2012) präglats vår värld under många hundratal år. Redan 300 år f.Kr. så började Platon att beskriva den tidens skola. Efter honom har det blivit ett långt tåg av personer som har byggt vidare på det som han började med. Det hela började i det filosofiska det vill säga kunskap och etik och hur det sedan länkats vidare till hur man tänker om undervisningen. Tankegångarna cirkulerade kring vad som är viktig kunskap att ha och till vem man ska rikta den mot. En person och inriktning som påverkat den svenska skolan är Dewey och hans progressivism. Den gick ifrån att endast

återskapa kunskap för eleverna till att låta eleverna på egen hand undersöka och hitta kunskap som hjälper dem in i framtiden.

Den ökade decentraliseringen och målstyrningen har inneburit att många ramar som styr undervisningsprocessen har tappat sin styrka när det kommer till att hinna med saker. Mycket inom skolans ramar har blivit begränsat under årens gång till exempel tid, resurser och möjligheter att förändra verksamhetens struktur. I dagens skola ska eleverna enligt Linde (2012) öva upp sin egen förmåga att finna exempelvis relevant kunskap, tänka kritiskt, lösa problem på egen hand. Vi behöver finna vad eleverna befinner sig just nu och utgå ifrån det.

Omvandlingen av läroplanen, från papper till praktik. Vem är det som sitter inne med mest makt i formuleringen eller i omvandlingen? Är det de som utformar läroplanen eller är det de som tar emot läroplanen och ska arbeta med den i sitt yrke? Alla kategorier i samhället är med och påverkar utformningen av läroplanen. Linde (2012) säger att olika orsaker har under åren påverkat omvandlingen av läroplanens innehåll. Det som har påverkat är läroböckerna som producerats, lärarens egen frihet att tolka läroplanens innehåll utifrån det ämne som den undervisar i, ämnestraditioner, lärarnas bakgrund som till exempel utbildning. Att de utifrån sina tidigare erfarenheter kan påverka innehållet i undervisningen beroende på vart den leder under lektionens gång. Själva undervisningsprocessen är också en bidragande orsak till omvandlingen av läroplanen.

Linde (2012) nämner ramfaktorteorin som innebär att man ser till vad som är möjligt eller inte möjligt i undervisningen på grund av de olika hinder som finns så som tid, material och tillgångar. Detta leder till att man får ta del av hur dessa hinder påverkar undervisningen och de resultat som kommer med den. Slutsatsen är alltså att oavsett om du är lärare, elev, lokförare, läroplansförfattare påverkar du allt som rör läroplanen oavsett om det är när den skrivs fram eller när den brukas i skolan.

Läroplanen har sett olika ut genom åren, i bland annat innehållet. 1946 infördes en gemensam nioårig skola. 1962 kom den första läroplanen. 1969 kom den första revideringen av de nationella målen. Inleddes med mål och riktlinjer, timplaner och anvisningar för enskilda ämnen (varje ämne och årskurs, både mål och huvudmoment). Väldigt fritt tolkningsutrymme. 1980 kom nästa reviderade läroplan. Nya kommentarer och supplement utfärdades kontinuerligt. Man skrev mål och huvudmoment för ett nationellt sammanhållet innehåll, men även här har lärarna stor tolkningsfrihet. 1994 kom nästa reviderade läroplan och den var fokuserad på målstyrning, i mycket övergripande ämnen. Målen var så övergripande att man inte riktigt kunde veta vilket ämne det tillhörde. Här tillkom även kursplaner. Stoffurvalet ska ske på lokalnivå och tillsammans med eleverna. Det fanns mål att uppnå respektive sträva mot. När denna läroplan kom så var man på skolfronten inte förberedda eftersom man tidigare inte skrivit lokala planer. 2011 kom dagens läroplan. Målstyrningen har bytts ut mot kunskapskrav. Kursplanerna inleds med syfte och sedan kommer centralt innehåll. Sedan kommer kunskapskraven som är knutna till betygskategorierna. Innehåll: värdegrundstexten, övergripande mål och riktlinjer sedan efter det följer de olika kursplanerna för de olika skolämnena (Linde, 2012).

2.3 Lpo 94/98 & Lgr 11

Lpo 94 var den första läroplanen som innehöll ett kapitel innehållandes en gemensam värdegrund för skolan. Tidigare hade Lgr 80 haft ett avsnitt nämnt "Skolans mål" som kan liknas vid Lpo 94/98 och Lgr 11s värdegrund och övergripande mål då det hanterar

demokrati, hållbar utveckling och ett fostransansvar. Enligt Säljö (2014) var Lpo 94s uppdatering med en värdegrund något som ansågs som positivt och som även inspirerade andra inrättningar. I och med decentraliseringen av skolan togs statens styrning av hur arbetet skulle utföras bort och istället tilläts lärare att använda sig av olika tillvägagångssätt för att uppnå samma mål. Drömmen om den likvärdiga skolan var född.

Lpo 94 innehåller till skillnad mot Lgr11 inga kursplaner utan består enbart av skolans värdegrund och uppdrag samt mål och riktlinjer. Ytterst små skillnader finns mellan de två läroplanernas värdegrund och det är att Lgr11 innehåller ett stycke om att skolan skall främja entreprenörskap. De övergripande målen innehåller större skillnader mellan sig då den tidigare läroplanen har delat upp mål att sträva efter och mål att uppnå i två separata delar, något som Lgr11 istället har som en enhet med flertalet underrubriker med mål som skolan skall sträva efter att eleven uppnår.

3 Syfte

Syftet med vår studie är att få insikt hur diskurser tillhörande olika aktörer inom skolväsendet influeras av varandra ur ett maktperspektiv. Vi vill undersöka hur Skolverket, rektorer och fritidspedagoger tolkar och arbetar med läroplanen för att synliggöra vilka likheter och skillnader som eventuellt kan finnas mellan deras tolkningar och förhållningssätt. För att smalna av vår studie har vi valt att rikta in oss på de övergripande målen och skolans uppdrag i läroplanens första och andra del (Skolverket, 2011 s.7–19).

Detta kommer vi samla empiri om genom att intervjua Skolverket, rektorer och fritidspedagoger och analysera materialet med utgångspunkt i Faircloughs kritiska diskursanalys.

3.1 Frågeställning

Hur tolkar de olika aktörerna Skolverket, rektorer och fritidspedagoger läroplanens övergripande mål?

- Vilket förhållningssätt har fritidspedagoger, rektorer och Skolverket till läroplanen?
- Vem har makten över fritidshemmet?

4 Teori

I detta följande avsnitt kommer vi att ta upp den teori som vi har valt att använda oss av i vår studie. Teorin valdes utifrån tidigare forskning, vårt syfte och vår problemformulering. Vi vill se hur olika aktörer inom skolväsendet förhåller sig till varandra, alltså hur maktförhållandet ter sig.

4.1 Kritisk diskursanalys

Inom diskursanalysperspektivet finns det olika inriktningar, men den mest vanliga inriktningen är Faircloughs syn på kritisk diskursanalys. Det finns många likheter mellan de

olika inriktningarna, bland annat att diskurs inte enbart anses vara tal- och skriftspråk utan att det även innefattar bilder. Diskurs är en modell av social praktik. Något som är specifikt utmärkande för Fairclough men som även gäller andra inriktningar är synen på diskurs som något som ”konstituerar” alltså befäster den sociala världen och även ”konstitueras”, alltså befästs av andra sociala praktiker. Fairclough (Winther Jørgensen & Philips, 2000) menar att diskurser inte bara ska förändra de sociala mönster och utvecklingar som finns utan även reflektera dem. Andra likheter som finns är att kritisk diskursanalys medverkar till att diskursiva praktiker både startar och återskapar de ojämlika maktrelationer som finns i samhället. Kritisk diskursanalys är därför ett användbart verktyg för att ta reda på orsaker till dessa ojämlikheter och leder förhoppningsvis till att studier bidrar till en social förändring.

När Fairclough (Winther Jørgensen & Philips, 2000) talar om social struktur menar han huvudsakligen de övergripande i hela samhället men även de i förutbestämda institutioner. Han säger även att den sociala strukturen innehåller både diskursiva och icke-diskursiva inslag. I sina textanalyser kan man inte enligt honom enbart analysera texten för att se hur den förhåller sig till det som pågår i samhället, ur till exempel ett strukturellt och/eller kulturellt perspektiv, utan han påpekar att det är viktigt att både se till texten och samhället, alltså det sociala. Det behöver göras en analys på det hela tillsammans för att se hur strukturer och maktförhållanden kommer till uttryck. Han menar även på att detta är föränderligt över tid. Den kommunikativa händelsen analyseras i tre nivåer 1) *text*, 2) *diskursiv praktik*, 3) *social praktik*. När analysen inleds börjar man med den diskursiva praktiken. Det som skall undersökas är hur texten skapas och hur den används. I analys av text, är fokus främst på att finna signifikanta tecken hos texten genom dess språkbruk för att skapa diskurser och sätta en specifik genre.

När man har analyserat de två första stegen är det dags att analysera steg 3 vilket är *social praktik*. Det som man gör nu är att man tar steg 1 och 2 och lägger dem i steg 3 och ser hur de förhåller sig till varandra. Som nummer 1 ska man finna förhållandet mellan den diskursiva praktiken och den diskursordning som den innefattas i. Som nummer 2 ska man finna icke-diskursiva sociala och kulturella förhållanden och strukturer som bygger mönstren för den diskursiva praktiken. Det är genom att analysera relationen mellan diskursiv praktik och den bredare sociala praktiken som man kommer fram till sina slutsatser. Det är efter denna analys som man får fram om saker och ting återskapas eller förändras. Återskapar den diskursiva praktiken diskursordning, det vill säga gör den så att det är som det alltid varit inom den sociala praktiken? Eller är det så att det sker förändringar i diskursordningen så att det sker en social utveckling? Man får även reda på den diskursiva praktikens ideologier exempelvis dess konsekvenser. Det man synliggör är om dessa stärker eller gömmer de ojämlika maktrelationerna i samhället eller om maktpositioner synliggörs genom att man synliggör verkligheten och de sociala förhållandena på ett annorlunda sätt (som inte tidigare visats)

När Fairclough (Winther Jørgensen & Philips, 2000) använder uttrycket diskursordningen så menar han de olika ”diskurstyper” som cirkulerar i de olika sociala institutioner eller domäner som florerar i samhället. Dessa diskurstyper består i sin tur av både diskurser och genre. En genre inom denna inriktning syftar på det språkbruk som används inom exempelvis en bestämd social praktik, till exempel en intervjugenre. Med andra ord det språk som används för att bekräfta ett yrkes(språk). I själva diskursordningen befinner det sig olika diskursiva praktiker som genom exempelvis tal och skrift skapas och används.

I analyseringen av text i avseende att få fram diskurs och innebörd använder sig Fairclough (Winther Jørgensen & Philips, 2000) av beteckningen ”Hedge”. Det betyder att man genom

att använda sig av små ord, så som "liksom" och "lite" håller igen det man säger med syftet att minska trovärdigheten i meningen.

Texter har många "betydelseprocesser" som kan strida mot varandra. Texter är även tillgängliga för olika tolkningar. "Hegemoni" är en "förvandlingsprocess" i vilket man bygger samstämmighet. "Hegemoni" är inte alltid pålitligt eftersom det är förändringsbart. I "hegemoni" analyseras den diskursiva praktiken och hur den räknas in i en större social praktik, där även maktrelationer räknas in. Den diskursiva praktiken kan ses som en bit av den strid som utvecklas vidare till återskapandet och omvandlingen genom den diskursordning som den är en del av. Målet med den kritiska diskursanalysen är att finna kopplingar mellan språkbruket och social praktik. Det man lägger fokus på är praktikernas funktion i bevarandet av den sociala ordningen och den sociala förändringen. Man analyserar alltså detta som en del av diskursordningen. Diskursordningen är en modell som skapar och skapas av särskilda språkbruk.

Det som Fairclough (Winther Jørgensen & Philips, 2000) gärna vill är att man använder forskningsresultat till att få människor medvetna om diskurs som en bit av en social praktik som reflekterar och understödjer till att göra de ojämlika maktrelationerna starka. Fairclough vill att människor ska lära sig att bli kritiskt språkmedvetna. Han vill att detta ska leda till att man inom de olika diskurserna, när de använder språket, ska vara medvetna om vilka riktlinjer som påverkar dem i deras språkbruk och om att det kan finnas tillfällen för att göra mothugg. Om målet med en studie är att belysa vissa ojämlika maktrelationer är det viktigt att studien läggs upp på ett sådant sätt att den tilltalar och blir tillgänglig för berörda parter.

5 Metod

I kommande avsnitt presenterar vi intervju som den metod som vi valt att använda oss av för att ge svar på vår frågeställning. Vi kommer även att ta upp det urval och avgränsningar som vi gjort och de etiska ställningstagande som vi behövt ta hänsyn till.

5.1 Intervju

Den metod som vi använder oss av för datainsamling är intervju. Eftersom vi inte vet hur lärare går tillväga när de arbetar med läroplanen behöver vi göra intervjuer med dem för att synliggöra detta. Vi kommer i våra intervjuer gå in på hur fritidspedagoger själva ser på arbetet och hur de använder sig av läroplanen i verksamheten i förhållande till de övergripande målen. Vi kommer att intervjua rektorer för att få en inblick i hur de ser på läroplanen och var skolan står i denna fråga. Sedan kommer vi även intervjua Skolverket för att se vad syftet är med läroplanen på fritidshemmet och hur det är tänkt att den ska ta sig i uttryck.

Det finns olika former av intervjuer enligt Eriksson Zetterquist och Ahrne (2011) och den som vi kommer att använda oss av är en semistrukturerad intervju, det vill säga att de som intervjuar har en grundstruktur med frågor att utgå från men att den ordning som frågorna är skrivna inte är bindande utan frågeordningen kan anpassas efter hur samtalet fortlöper. I kvalitativa intervjuer behöver man inte bestämma exakt hur många man ska intervjua enligt Eriksson Zetterquist och Ahrne (2011). Det beror på att om man efter exempelvis tre intervjuer inser att personerna i fråga har sagt liknande svar kan man anta att andra kommer att svara liknande. De poängterar därför vikten av att intervjua och analysera kontinuerligt.

Baserat på vår problemformulering, *hur förhåller sig de olika aktörerna skolverket, rektorer och fritidspedagoger till läroplanens övergripande mål?*, så anser vi att intervju är den mest lämpade metoden att använda sig av i vår studie då vi vill få fram information om hur olika personer inom olika yrkeskategorier inom skolväsendet förhåller sig till de övergripande målen i läroplanen med hänsyn till vilka förkunskaper och resurser de besitter. Enligt Eriksson Zetterquist och Ahrne (2011) kan man genom att använda sig utav intervjuer få insikt i hur människor genomför vissa handlingar i praktiken och deras reflektioner kring dessa. Man kan dessutom på ett okonstlat sätt få tillgång till intervjupersonens normer, språkbruk, tankar och värderingar, något som genom analys kan bidra till en insikt i personens resurser och förkunskaper kring ämnet.

När vi formulerade våra intervjuguider (se bilaga 1, 2 & 3) tog vi hjälp av Dalen (2015). Hon ger olika förslag på vad man ska tänka på när man bearbetar fram en intervjuguide. Det som först och främst ska göras är att presentera vem jag är, varför jag är där och vad jag vill. Vidare presenteras även vad som sker med materialet efter intervjun. Det är viktigt att tänka på att frågor och teman ska täcka de viktigaste fälten i studien. Problemformuleringen ska preciseras genom frågor och teman. Något som bör tänkas på när en intervju inleds är att inte ställa för rakt på frågor utan tänka på att börja ställa frågor som gör intervjupersonen bekväm. Under tiden som intervjun fortskrider ska frågorna bli alltmer fokuserade på det mest centrala i studien. När slutet av intervjun börjar närma sig ska frågorna bli mer öppna för att intervjupersonen ska känna sig avslappnad.

Viktigt att tänka på när frågorna ska formuleras är att de helst ska få intervjupersonen att beskriva vilket enklast sker genom att ställa HUR frågor. Enligt Becker (2008) behöver man ställa HUR frågor för att få goda resultat vid exempelvis intervjuer av personer istället för VARFÖR frågor. Övriga saker som även bör tänkas på när frågor ska formuleras är att se till att frågorna är tydliga och att de inte är ledande.

5.2 Urval och avgränsningar

Vid insamlingen av empirisk data har vi valt att begränsa vårt urval genom att endast intervjua personer med giltig behörighet för det specifika yrket. Detta för att vara säkra på att personen besitter rätt kompetens för att besvara de frågor vi ställer, så urvalet sker huvudsakligen för att vi skall kunna säkerställa kvalitén på mottagen data. Vi är medvetna om att enligt Skollagens kapitel 2, § 14 får annan personal som inte är behöriga lärare arbeta i fritidshemmet om de har en lämplig erfarenhet eller annan likvärdig utbildning som kan bidra till barns lärande och utveckling. Vi väljer att begränsa oss från detta undantag i skollagen då det skulle innebära att vårt syfte med studien skulle förändras, då vi skulle få en ytterligare aspekt att ta hänsyn till, nämligen om det är någon skillnad på svaren ifrån behörig och obehörig personal. Denna aspekt anser vi skulle kunna resultera i att vi förlorar fokus från vårt huvudsakliga syfte. Som behörig personal räknar vi då personer som genomgått rektorsutbildning, fritidspedagogsutbildning (nya som gamla) och grundlärare med inriktning mot fritidshem. Den person vi intervjuat från Skolverket fick vi tag på genom att ringa till Skolverkets ansvarige för fritidshem och be om en intervju. Personen vi ringde till hade dock inte tid utan hänvisade oss vidare till en representant belägen i samma stad som oss.

Vi har använt oss av ett tvåstegsurval vid uppsökandet av intervjupersoner. Tvåstegsurvalet går ut på att man väljer ut en organisation och sedan väljer individer utifrån denna (Ahrne & Eriksson-Zetterquist, 2011). Skolorna valdes därför att vi tidigare varit i kontakt med dem. Detsamma gäller för fritidspedagogerna och rektorerna. Vi valde en fritidspedagog och en

rektor från samma skola men vi lägger inte en närmare analys på detta därför att det ej är relevant för studiens syfte.

Genomförandet av våra intervjuer inleddes med att vi tog kontakt med olika skolor via mail och telefon för att se om de skulle vara intresserade av att delta i vår studie. Vi började med att kontakta skolor inne i den centrala delen av staden men vi fick så småningom vidga våra vyer och söka oss utanför stadens gränser. När vi gjort detta fick vi resultat och fick kontakt med två fritidspedagoger och två rektorer som ville ställa upp. Under denna process sökte vi även kontakt med en representant från Skolverket och efter en tids försök kom vi i kontakt med en som ville ställa upp. Vi bokade tid med alla som vi kom i kontakt med och vi inledde intervjuerna.

Vid intervjuerna hade vi innan bestämt oss för vem som skulle leda intervjun. Detta för att underlätta delvis både för oss själva men även för den som blir intervjuad. Innan intervjun inleddes frågade vi om intervjupersonens godkännande för att spela in intervjun. När detta var godkänt inleddes intervjun. Vi hade vår intervjuguide och ställde de frågor som stod där.

Intervjuerna genomfördes på varje intervjupersons respektive arbetsplats. Detta efter överenskommelse med den som skulle bli intervjuad. Vi ville i möjligaste mån få dem att känna sig bekväma och hemmastadda, eftersom att person som blir intervjuad kan känna sig under press om den är i ett annat forum än vad den är van vid.

5.3 Aktörer inom skolväsendet

För att få en så pass bred empirisk grund som möjligt har vi därför valt att intervjua Skolverket, rektorer och lärare inom fritidshem då de är tre parter som alla har olika insikt och inflytande över fritidshemsverksamheten.

5.3.1.1 Skolverket

Skolverket är en förvaltningsmyndighet som agerar på uppdrag från regeringen gällande utbildning och skola. På Skolverkets hemsida (2013) kan följande utläsas om deras uppdrag “Skolverket tar fram måldokument för verksamheterna, kunskapskrav, föreskrifter, allmänna råd och nationella prov.”. Detta innebär att det är Skolverket som tar fram styrdokument för fritidshemsverksamheten och är därför en relevant aktör i vår empiriska studie.

5.3.1.2 Rektorer

Enligt Skolverket (2013) har rektorer ledningsansvar över fritidshemmet och enligt Skollagen (SFS 2010:800) ansvarar den bland annat för att elevgruppen har en rimlig storlek-och ålderssammansättning samt att verksamheten existerar i en lämplig fritidshemsmiljö. Rektorn ansvarar likaväl för att ett systematiskt kvalitetsarbete genomförs i syftet att upprätthålla en god kvalitet på fritidshemmet.

5.3.1.3 Fritidspedagoger

Skolverket (2014) skriver i sina Allmänna råd att “fritidspedagoger syftar på personal med examen avsedd för arbete i fritidshemmet som får ansvara för och bedriva undervisning i fritidshemmet” och hänvisar sedan till kapitel 2 § 17 i Skollagen (SFS 2010:800) där det står att “Lärare som inte uppfyller kraven i 13 § får trots det bedriva undervisning i fritidshem om de har en svensk eller utländsk högskoleutbildning som är avsedd för arbete som fritidspedagog eller motsvarande”. I § 13 i samma kapitel som ovan står det att “endast den

som har legitimation som lärare eller förskollärare och är behörig för viss undervisning får bedriva undervisningen.”. Detta tolkar vi som att lärare med behörighet, alltså en examen i en utbildning inriktad mot fritidshem får arbeta och ansvara för undervisningen i fritidshem trots att de inte plockat ut en legitimation.

5.4 Intervjuguide

Vi behövde göra tre olika intervjuguider. Detta beror på att de intervjuade kommer från olika nivåer inom skolväsendet vilket gör att de har olika ställningar gentemot läroplanen. Skolverket utformar den, rektorer har ansvaret för att fritidspedagogerna arbetar med och följer den och fritidspedagogerna har i sin tur ansvar för att fritidshemmets olika aktiviteter och utformning följer det som står. I Skolverkets fall vill vi bland annat ta reda på syftet med läroplanen. I rektorernas fall vill vi exempelvis få reda på hur de styr arbetet med läroplanen. I fritidspedagogernas fall vill vi till exempel ta reda på hur deras arbete med läroplanen ser ut. Det är mot denna bakgrund som vi valt att göra tre olika intervjuguider.

5.5 Val av litteratur

Processen av valet av litteratur till vår studie har skett genomgående under studiens gång. Beroende på vad vi har fått fram i vår studie har vi då anpassat litteraturvalet efter det. Litteraturen har valts baserande på hur pass informativ och givande den varit för uppsatsens olika delar. Till vår hjälp har vi använt oss av bibliotekets söktjänst för att finna olika litteraturalternativ. För att beskriva hur kritisk diskursanalys fungerar har vi till exempel använt oss av Winther Jørgensen & Phillips bok *Diskursanalys som teori och metod* då den innehåller relevant fakta för vår teoretiska del. Vi har varit noggranna i vårt urval av litteratur på så sätt att vi endast använt oss av böcker och artiklar med förankring i vetenskaplig grund och på så sätt blir de legitima.

5.6 Etiska ställningstagande

Enligt Vetenskapsrådet (2002) behöver vi informera om vissa saker innan vi gör en forskningsstudie. I och med att vi kommer att göra intervjuer måste vi först förhålla oss till *informationskravet* som innebär att vi måste informera alla berörda deltagare i studien om vilka uppgifter och villkor som gäller för deras deltagande. Nästa punkt blir *samtyckeskravet* vilket innebär att alla deltagare måste gå med på att vara med i studien innan man kan börja att intervjua dem. Sedan har vi även *konfidentialitetskravet* som innebär att allt ska anonymiseras så att ingen utomstående kan identifiera deltagare i studien. Detta för att intervjupersonerna skall känna sig trygga i att våga yttra sig sanningsenligt utan risk för vidare repressalier. Till sist har vi *nyttjandekravet* vilket innebär att vi inte får publicera eller lämna ut insamlat material som berör studien.

6 Analys

I detta avsnitt kommer vi att gå igenom lite allmänt om analys för att sedan beskriva hur vi analyserade vårt material. Vi kommer avslutningsvis att skriva om reliabilitet, validitet och generaliserbarhet.

6.1 Allmänt om analys

Det finns både kvalitativ och kvantitativa analyser. Vi har valt att utgå från en kvalitativ analys. I kvalitativa analyser tar man hjälp av olika verktyg för att uppnå det bästa resultatet. I detta fall har vi tagit hjälp av intervjuer som verktyg för att hjälpa oss i vår analys bearbetning.

Teorin har en stor betydelse när det kommer till analys. Teori används för att synliggöra saker. Men samtidigt låter ens teori andra saker att hamna i bakgrunden. Svensson (2011) säger exempelvis att man kan se teorier som metaforer. Med det menar han att metaforer "gör det möjligt för oss att se något som något annat än det man tar för givet" (s.182). Teorier hjälper oss att förklara vissa saker som sker eller har skett.

Tolkningar av material sker i tre faser (Svensson, 2011). 1) Primära tolkningar är de tolkningar som vi först gör när vi ser något, 2) Sekundära tolkningar är de tolkningar som vi gör av de primära tolkningarna och 3) Tertiära tolkningar är det stadium när vi analyserar vårt empiriska material, i vårt fall då intervjuer. De tertiära tolkningarna syftar till att ge svar till studiens frågeställning. Teorin har även här en stort inflytande i alla de tre forskningsnivåerna. Men det är i den sista nivån som den har störst betydelse eftersom det är där som man analyserar sitt empiriska material.

I bearbetningen av vårt material är vi medvetna om att vi undermedvetet analyserat det ur tre olika perspektiv, text, diskursiv praktik och social praktik, och därför kommer särskilja dem genom att göra tre separata analyser.

Om vi ser till vårt syfte som är att se hur aktörer som Skolverket, rektorer och fritidspedagoger förhåller sig till de övergripande målen i läroplanen med fokus på normer och värderingar så kommer vi fokusera på olika maktförhållanden. Vi har därför valt att analysera vårt material med hjälp av Faircloughs kritiska diskursanalys. Vi kan på så sätt undersöka de olika aktörernas diskurser genom att analysera intervjumaterialet och sätta det resultatet i relation till den gemensamma texten, läroplanen, och titta på dem i ett större övergripande perspektiv, det sociala perspektivet. Genom att vi använder oss av denna analys kommer vi att förhoppningsvis få reda vem det är som har makten över fritidshemmet.

6.2 Genomförande av analys

Vi har efter transkriberingen av intervjuerna läst igenom texterna var för sig med syftet att finna nyckelord som speglar de olika personernas svar. När vi sedan funnit nyckelord i varje svar har vi ställt svaren emot varandra på samma kategorinivå, det vill säga fritidspedagoger mot fritidspedagoger och rektorer mot rektorer med målet att finna likheter och skillnader med utgångspunkt i deras nyckelord som speglar deras språkbruk. Nästa steg i analyseringsprocessen har varit att ställa de olika kategorierna mot varandra för att återigen se hur svaren skiljer sig samt liknar varandra med syftet att till sist kunna utläsa vilka som har den egentliga makten över fritidshemmen. Genom att analysera intervjupersonernas språkbruk, i form av vilka ord de väljer att använda sig av, och inte, får vi insikt i vilken diskurs de utgår ifrån.

6.3 Reliabilitet, validitet och generaliseringsbarhet

Reliabilitet är enligt Kvale och Brinkmann (2014) när det forskningsresultat som man fått fram kan anses pålitligt. Det brukar oftast gå till på följande sätt att man undersöker om

resultatet kan återskapas vid ett annat tillfälle med andra forskare. Det som är i fokus är att försäkra sig om att de personer som intervjuats inte kommer att ändra sig om studien skulle göras om igen, det vill säga deras information angående fokusfrågorna i studien. Vår studie har reliabilitet grundat på följande premisser. Den kan utföras igenom att de personer som deltagit inte kommer att ändra sina antaganden om den skulle göras av andra forskare. Dock kan det vara problematiskt vid årsskiftet om det kommer en tydligare läroplan för fritidshemmet. Det vi vill med vår studie är att se vem som har makten över fritidshemmet i förhållande till läroplanen och utifrån de svar som kommit fram i våra intervjuer kommer troligtvis de svaren inte att ändras om studien skulle genomföras ännu en gång.

Kvale och Brinkmann (2014) menar att validitet är fokus på hur hållbart något är som kommer fram genom exempelvis intervjuer. Är det som sägs sanning? En kommentar i till exempel en intervju ska vara helt och hållet hållbar. Det ska även vara enkel bland annat att försvara och vara övertygande. Validitet har på senare tid blivit ett verktyg som undersöker vad man ska undersöka. Vår studie har validitet genom att vi kan använda vårt material till att styrka de tolkningar som vi gör. Det som vi får fram genom våra intervjuer är information som gör det möjligt för oss att visa på att vår studie är försvarbar och övertygande.

Generaliserbarhet går ut på enligt Kvale och Brinkmann (2014) att efter vi gjort de två första stegen, reliabilitet och validitet, behöver vi kontrollera om vår studie är i första taget till för lokalt intresse eller om det kan vara av intresse att ge det vidare till forskningspersoner, kontexter och situationer. Med andra ord om det är möjligt att använda sina resultat till en annan situation. Är vår studie möjlig att föras över till en annan situation? Enligt oss kan det ske till en viss del. Detta beror på att det inte ser likadant ut i strukturerna i alla skolområden i Sverige. Vår studie blir därför ej överförningsbar till hela Sverige eller det område som vi gjorde vår undersökning i. Vi tittar på i studien hur maktförhållanden ser ut inom samma instanser, i vårt fall skolväsendet. Det skulle därför vara möjligt använda sig av denna studie i en liknande studie när syftet är att synliggöra maktförhållanden.

6.3.1 Svagheter och begränsningar med studien

En svaghet med studien kan vara att det skulle behövt vara fler intervjupersoner för att få en mer omfattande grund att stå på när det kommer till analysen. På grund av olika omständigheter kunde detta inte bli en möjlighet för oss. Detta kan även ge en begränsning för studien. Den är inte heller generaliserbar för Sverige eller någon separat kommun.

7 Resultat

I detta avsnitt kommer vi att presentera vårt resultat utifrån de intervjuer vi har utfört. Det vi kommer att presentera är hur de olika intervjupersonerna har resonerat om läroplanen i förhållande till fritidshemmet. Vi kommer först att presentera fritidspedagogerna för att sedan presentera rektorernas och till sist kommer vi att presentera Skolverket. När vi har presenterat deras olika resonemang och hur respektive nivå förhåller sig till varandra kommer vi att jämföra alla nivåerna med varandra. Detta är för att se om det finns några likheter eller olikheter mellan dem.

Under analysen av vårt empiriska material kom vi fram till att det fanns likheter och skillnader både mellan fritidspedagoger och rektorer, men också överlappande från fritidspedagog till Skolverket hur de tolkar användandet av läroplanen i fritidshemmet. Vi kommer att presentera vårt material under olika rubriker och benämna de intervjuade som

R1 och R2, F1 och F2 samt S1 för att förtydliga vem som är vem och samtidigt bibehålla anonymiteten. R står för rektor, F för fritidspedagog och S för Skolverket. De kursiverade orden i texten är nyckelord som vi har plockat fram under analysen av våra intervjuer.

7.1 Fritidspedagogers syn på läroplanen

Hur ser fritidspedagoger på läroplanen och dess innehåll? Här nedan presenteras fritidspedagogernas svar.

7.1.1 Uppdraget – *demokratiska medborgare, medmänniskor, meningsfull fritid, trygghet och rekreation*

Läroplanens uppdrag varierar mellan de två fritidspedagogerna som vi intervjuat. F1:s diskussion ser ut på följande sätt:

Uppdraget ser ut att skapa medborgare, alltså en vad säga, det är en grupprocess att ha en fritidsgrupp att alla ska fungera i samhället, fungera tillsammans med varandra, respektera, veta likheter olikheter, det är mycket med att vara medmänniska. Det är ju det. Men även få in kanske lite tänka till lite med skapande, matte svenska, få in lite på, lite mer lekfullt sätt. (F1)

Enligt F1 så är uppdraget med läroplanen att skapa *demokratiska medborgare, medmänniskor* men även att få in andra ämnen som exempelvis matematik på ett mer lekfullt sätt. F2 resonerar på ett litet annorlunda sätt.

Vårt uppdrag i stora drag är att skapa en meningsfull fritid för eleven jag säger gärna barn men man ska säga elev de ska känna sig trygga, bli sedda att de ska... Det står ju i läroplanen att de ska ha tid för rekreation med å hitta lugn och allt det här. Framför allt meningsfull fritid mm. (F2)

Uppdraget enligt F2 är att eleverna ska få en *meningsfull fritid, trygghet och rekreation*.

Här i de ovanstående citaten kan vi se hur de två fritidspedagogerna särskiljer sig när det kommer till uppdraget med läroplanen. F1 håller sig mer till läroplanen Lgr 11 där det bland annat står nämnt om alla människors lika värde och om att skapa demokratiska medborgare (Skolverket, 2011). Hos F1 kan vi även se att hen håller sig till de övergripande målen när hen talar om matematik i förhållande till fritidshemmet. I F2:s fall ser vi tendenser till att hen mer talar utifrån de allmänna råden. I läroplanen Lgr 11 står den inte nämnt om meningsfull fritid eller rekreation. Det gör det däremot i de allmänna råden. Där står det att fritidshemmet ska erbjuda eleverna en meningsfull fritid och tid för rekreation (Skolverket, 2014).

7.1.2 Relationen till läroplanen - *allmänna råden och läroplanen*

Båda fritidspedagogerna är utbildade och har därför erfarenhet av arbete med läroplanen. I kommande citat får vi läsa om hur F1 samtalar om relationen till läroplanen.

Eftersom jag gick ut för så längesen, så var det en annan läroplan då. Idag så på min förra skola så hade vi då, att vi läste igenom ett

kapitel. Att vi läste igenom ett kapitel på fritidsmöte och diskuterade detta tillsammans oss fritidspedagoger. Vi gick igenom hela allmänna råden där, heter det va? Så vi har haft diskussioner. Och utifrån de gjort mål. Med fritidshemmet. Och jobbat med hur vi då ska nå de målen med timplan, så gjorde vi på mitt gamla ställe. (F1)

Här kan vi se hur F1 beskriver att de har gått igenom *allmänna råden* kapitel för kapitel och att de tillsammans i arbetslaget har möten där de diskuterar. F1 refererar till sin gamla arbetsplats när hen talar om sin relation till läroplanen. F2 svarade på liknande sätt som F1 gjorde bortsett från att F2 talade om sin nuvarande arbetsplats.

Först har vi fått att vi ska läsa igenom läroplanen sen har vi jobbat när vi har haft våra möten fritidspedagogerna. Vi har vi jobbat kring läroplanen ganska nyligen har vi gjort men innan dess har jag själv satt mig in i det så gått det går men nu sista tiden har vi jobbat aktivt med den för att vi ska följa den så att alla ska vara väldigt införstådda med den vi har fått tid avsatta för att studera in den. Ah diskutera och reflektera kring den. (F2)

F2 nämnde att de arbetar med *läroplanen* tillsammans i arbetslaget på de olika mötena som fritidspedagogerna har.

I dessa ovanstående citat ser vi att de två fritidspedagogerna resonerar likartat när det kommer till deras relation till läroplanen. Dock kan vi se att de ena fritidspedagogen F1 refererar till sin gamla arbetsplats vilket medför att det hen säger kanske inte helt blir relevant för vår studie. Vi valde att ta med det ändå för att vi ska jämföra de två olika fritidspedagogerna och tyckte att det ändå blir relevant.

7.1.3 Syftet - riktning och lära hela skoldagen

Vid frågan om syftet med läroplanen svarade fritidspedagogerna olika. F1 diskussion ser ut på följande sätt.

Syftet är ju en riktning vart vill man komma med fritids? Vad är det barnen ska lära sig, vad ska de kunna, att de blir en tydligare riktning. Fast riktningen är ju samma som det alltid vart. Så målet blir ju samma som det alltid varit. Men det är ju det där med ja alla människors lika värde å och det här.(F1)

F1 beskriver att syftet är en *riktning* det vill säga vart man vill komma med fritidshemmet. Att det blir en tydligare riktning mot vad det är som eleverna ska lära sig. Detta skiljer sig från det som F2 diskuterar i följande citat.

Syftet e ju att barnen ska lära sig hela skoldagen även på fritids. Och att vad ska man säga syftet att kunskap att de tar in kunskap på ett annat sätt på eftermiddagen så tänker jag. Många barn har kanske svårt att klara skolarbetet men man kan lära på ett annat sätt på fritids som sen gynnar in i skolan. (F2)

Det F2 menar att syftet med läroplanen är att eleverna ska *lära hela skoldagen*, vilket gäller skola som fritidshem.

Här i de två ovanstående citaten kan vi se hur de två fritidspedagogerna ser olika på syftet med läroplanen. F1 säger att det är en riktning att det leder någonstans. Även här nämner hen normer och värden ur de övergripande målen ur läroplanen del 1 och 2. I F2:s yttrande drar vi paralleller till det som står nämnt om i skollagen att fritidshemmet ska komplettera utbildningen i skolan (SFS 2010:800). Hen tänker att man ska se elevens lärprocess hela dagen och inte enbart under skoltiden.

7.1.4 Direktiv ovanifrån - Rektor

I huruvida mycket direktiv som fritidspedagogerna upplever att de får från högre instans verkar de två vara någorlunda överens. F1 resonerar såhär:

Jag vet ju inte här i Vårsala då men i vad heter de, Humla kommun så hade vi direktiv att när kanske jobba mer mot delaktighet eller sam.. alltså att det finns fanns nyckelord som man jobbade mot så, som kom från läroplanen. Då det var ju mycket det att göra timplaner och fundera hur når vi de här målen. Så de hade mer pusselbitar som man skulle sträva mot att just nu fokusera på en sak i taget. I Vårsala vet jag faktiskt inte. Det är klart vi har direktiv från rektor, det är ju att vi följer läroplanen. Men det är inte så lätt att göra när det inte finns utbildad personal. (F1)

F1 säger att det mesta av direktiven som hen får hur läroplanen ska användas kommer från *rektorn*. Det är rektorn som säger hur läroplanen ska användas i fritidshemmet. Dock verkar inte F1 vara helt övertygad om den beskrivna situationen. F2:s verkar mer övertygad i kommande resonemang.

Rektorn... Det är ju framför allt rektorn som vill att vi ska följa uppdraget utifrån den mån det går för det har ju med resurser, lokaler å alltihopa så gör så att... Hon e ju våran rektor är ju jätte positiv och tycker att fritids är jätteviktigt så att hon lyfter ju det. (F2)

F2 svarar mer rakt och säger att det är *rektorn* som ger dem direktiv och att det är rektorn som har det största ansvaret för hur de arbetar med läroplanen.

Vi kan i de två ovanstående citaten se att båda fritidspedagogerna påvisar att det är rektorn som har det största inflytandet över läroplanen på fritidshemmet. I båda fallen kan vi se tendenser av att de båda skulle vilja ha bättre förutsättningar när det kommer till verksamheten, både när det gäller lokaler men även när det kommer till personal. F1 är inte helt övertygad om vem som ger egentliga direktiv. Hen verkar vara mer angelägen att tala om hur det var på hans förra arbetsplats vilket vi kan antyda beror på att hen inte för det första har arbetat länge på sin nuvarande plats men även att det kanske inte fungerar riktigt bra i kommunikationen mellan fritidshem och ledningen på skolan. I F2:s fall ser vi tydligt att hen är överens om att det är rektorn som ger direktiven och att rektorn är mån om att fritids ska

fungera till den grad som det kan. Slutsatsen som vi kan dra är i alla fall att båda fritidspedagogerna menar på att det är rektorn som ger dem direktiven.

7.1.5 Inflytande över verksamheten - *Stort inflytande och tillsammans*

Här kan vi se att fritidspedagogerna är ense i sina svar. F1 diskuterar saker enligt följande citat:

Jag har mycket stort inflytande. Jag kan ju själv lägga upp tillsammans med mina kollegor hur fritidshemsverksamheten ska se ut. Jag kan inte påverka lokaler och barnantal men innehållet kan jag påverka precis hur jag vill. (F1)

När frågan om inflytandet ställdes till de två fritidspedagogerna svarade F1 att hen anser att hen har ett *mycket stort inflytande över verksamheten tillsammans med sina kollegor*. Hen säger även att de har fria händer att utforma verksamhetens innehåll. Återigen instämmer F2:s resonemang med F1.

Jag tycker att jag har väldigt stort inflytande. Det tycker jag, tillsammans med mina arbetskamrater här. Vi får helt lägga upp det som vi vill. Så det tycker jag är stort inflytande. (F2)

F2 säger att hen har ett *väldigt stort inflytande över verksamheten tillsammans med sina arbetskamrater*. Hen säger även att hen tillsammans med sina arbetskamrater får lägga upp verksamheten precis som de vill.

I dessa två citat ser vi att fritidspedagogerna känner att de har ett stort inflytande över verksamheten tillsammans med sina kollegor/ arbetskamrater. Det som vi kan utläsa i F1:s resonemang är att de på fritidshemmet kan lägga upp verksamhetens innehåll hur de vill men att när det kommer till själva verksamheten har de inget att säga till om. F1 påpekar att hen inte kan göra någonting åt lokaler eller barnantalet, vilket vi kan dra av att det kanske är för stora barngrupper på fritids för att det ska vara den mest optimala verksamheten för eleverna. F2 nämner inget om detta men i det tidigare citatet under rubriken direktiv från rektor, skolchef eller Skolverket nämner hen att de får arbeta i verksamheten efter de begränsningar som finns. Här kan vi se att F2 inte heller har något större inflytande över verksamheten i sig. Både F1 och F2 kan inte påverka sin verksamhet när det kommer till lokaler, material, barnantal etc. men de kan däremot utifrån det som de har utforma verksamhetens innehåll precis hur de vill.

7.1.6 Synliggörandet av arbetet med läroplanen - *Process, plansch och maila*

Att synliggöra arbetet med läroplanen är en viktig del av fritidshemmets verksamhet. Enligt de allmänna råden (Skolverket, 2014) är det viktigt att synliggöra för elever och vårdnadshavare att det som sker i verksamheten strävar mot fritidshemmets syfte och mål. F1 tänker såhär om saken:

På denna skolan så gör vi inte det. Det är fortfarande en process att synliggöra, att, få en stolthet som fritidspedagog eller fritidshem. Så att på den nivån är det här att det inte så noga liksom att synliggöra eller varför ska man göra det? Det är någonting jag försöker förändra att jag tycker det är viktigt att åt föräldrar vårdnadshavare alltså rektor allt alla ser vad vi gör att vi får stolthet att vi faktiskt har en bra verksamhet här. Mitt andra ställe var vi mer noga mer att synliggöra med information, att föräldrar var väldigt införstådda med att vi jobbar mot en läroplan vilket de här föräldrarna inte känner till. (F1)

När det kommer till synliggörandet på F1:s arbetsplats finns det inget av detta. Även här är det arbetet i en *process* som håller på att växa fram. F1 påpekar vikten av att visa vad man på fritidshemmet arbetar med för att till exempel ökat fritidspedagogernas status. F2 svarade såhär om deras synliggörande:

Vi har satt upp detta (en plansch där olika mål beskrivs) och vi har mailat ut detta till föräldrarna. Vi har lämnat det till rektorn så att ja.. Det sitter när man kommer in för att vi vill visa att vi gör en bra verksamhet, att det inte bara är barnpassning. (F2)

Här kan vi utläsa att F2 synliggörande sker genom ett uppsättande av en *plansch* där det står allt det som de arbetar med på fritidshemmet. Denna plansch sitter på väggen i kapprummet där alla kan se den såsom vårdnadshavare, elever etc. F2 säger även att de har *mailat* ut detta till alla vårdnadshavare och även gett det till sin rektor

Här i dessa två citat kan vi se hur olika det kan se ut på två skolor. Hos F1 har man inte alls på något sätt synliggjort sitt arbete. F1 manar ändå på vikten av att visa utåt vad de gör på fritids. Vi kan dra slutsatsen att F1 kanske vill göra mer än vad hen kan. Det verkar på något sätt finnas en blockering någonstans som gör att det mesta på fritidshemmet verkar vara i en process. Hos F2 har man helt andra tankar. Där har man gjort både en plansch som alla kan se dagligen. De har mailat till alla fritidselevernas vårdnadshavare och även till sin rektor. Båda påpekar dock hur viktigt det är att synliggöra sitt arbete att de bara inte ses som någon barnpassning och att man får en stolthet inom sin yrkeskår för sitt yrke.

7.1.7 Utvärdering av arbetet med läroplanen - *Sker inte och en gång per termin*

Att utvärdera sitt arbete är en viktig del för att kunna se vad som är bra och var det brister. En utvärdering av ett arbete med läroplanen är lika viktigt. Det som vi ser kan vara hur vi har arbetat med läroplanen vad som har varit bra och vad som har varit mindre bra. Det står till och med i skollagen vikten av att kontinuerligt utvärdera verksamheten (SFS 2010:800). Det brukar kallas för systematiskt kvalitetsarbete. I nedanstående citat kan vi läsa om hur F1 diskuterar saken.

Här gör vi inte det. På mitt gamla ställe gjorde vi utvärdering när vi gjorde timplan hur har det gått med det här målet. Vad kan man fokusera vidare på.

Då hade vi varannan månad hade vi utvecklingsmöte för bara fritidspedagoger. I två timmar. Som vi då utvärderade och kollade på timplanen hur långt hade vi kommit vart fortsätter vi. Sådär och här har vi inga kvällsmöten alls. Vi har ingen tid att sitta. (F1)

F1 säger återigen att det *sker inte* någon utvärdering i någon form. Hen nämner även att det inte förekommer någon tid till att sitta och att det inte heller förekommer några kvällsmöten. F2:s svar skiljer sig från F1.

Vi utvärderar den en gång per termin. Vi då är det just i början av terminen planerar vi upp hela verksamheten och sen så utvärderar vi den och ser det som var bra och var dåligt så ändrar vi inför hösten om det är nånting som vi tycker. (F2)

F2 säger att man *en gång per termin* sitter och utvärderar arbetet med läroplanen. Hen fortsätter och säger även att de i början av varje termin sitter ned i arbetslaget och planerar upp terminen och sen efter terminens slut sitter man ned igen och utvärderar vad som gått bra respektive mindre bra.

I dessa två olika citat kan vi återigen se hur olika det kan vara på skolor i Sverige. På F1 skola förekommer det inte någon utvärdering alls plus att det inte förekommer några möten för fritidspedagogerna. Även här nämner F1 sin förra arbetsplats som vi kan tolka var bättre på att värna om fritidshemmets verksamhet när det kommer till att fritidspedagogerna får sitta ned och planera och utvärdera verksamheten tillsammans. F2:s förutsättningar är helt annorlunda än vad F1:s är. På F2:s skola sitter fritidspedagogerna inför varje termin och planerar vad som ska ske under terminen och sedan vid terminens slut sitter de återigen ned och utvärderar den gångna terminen. Vi kan se tendenser hos F1 att hen inte verkar vara helt nöjd med hur saker och ting hanteras på hens skola. Hen verkar även vara medveten om att hen inte egentligen kan göra något åt det utan att det mesta är i en process som inte verkar att bli klar inom en snar framtid. F2 verkar däremot vara nöjd med hur saker och ting sköts på hens skola med såväl planering som utvärdering.

7.1.8 Komplettering läroplanen - Lokaler, personal och riktlinjer

2011 kom det en ny läroplan för grundskolan, förskoleklass och fritidshem. Den innehöll tre delar. Det är del 1 och 2 som fritidshemmet främst ska rikta in sig på. Detta är den andra läroplanen som fritidshemmet har haft. Den första kom 1998, den som kallades för Lpo 94. F1:s åsikt om läroplanens behov av komplettering kan vi utläsa nedan:

Nej jag tycker, jag tycker läroplanen är bra. Jag tycker den är tydlig mot vart den vill komma. Jag vet inte om det behövs kompletteras med något så egentligen. Inte vad jag kommer på nu... Jo den kan kompletteras, det enda som skulle vara är det här med barnantal. Asså det här med riktlinjer mot hur många barn och personal, lokalmässigt. Alltså dom här där det står vad rektorn bör och ska. Liksom att det måste komma att det verkligen ska följas att barnantalen anpassas efter personaltäthet och att det också finns lokaler för att bedriva den verksamhet som läroplanen beskriver.

Det skall ses till. Och de tär något som behöver komma ännu längre upp än rektorns håll. (F1)

När vi frågade F1 om hen anser att läroplanen behövs kompletteras med något sa hen först att den är bra som den är och att den inte behöver kompletteras men efter ett tag ändrade hen åsikt. F1 anser att den behöver kompletteras med mer tydligare riktlinjer när det kommer till *barnantal, lokaler, personal*. F2 för sitt resonemang på liknande sätt.

Inte som jag vet. Jag tycker den har många grejer de e ju. De skulle ju kunna följa den mycket bättre om vi hade mer personal, mer resurser, mindre grupper, rätt lokaler. Det är ju allt det hära. Så jag kommer inte på nånting så här som den behöver kompletteras med. (F2)

F2: anser även att läroplanen inte är i behov av att kompletteras med något. Däremot säger F2 att man på fritidshemmet skulle kunna arbeta bättre med läroplanen om det fanns *mer personal, mindre grupper, rätt lokaler*.

I båda citaten ovan från fritidspedagogerna kan vi se att de främst inte anser att läroplanen behöver kompletteras med något. F1 påpekar dock att det skulle behövas tydligare riktlinjer för hur många elever som får finnas i en grupp, lokaler, mer personal. Hen poängterar också att det står att rektorn bör/ ska göra, att det ska följas mer noggrant och att de då kanske ska komma från högre instans och inte från rektorn för att det ska ske en förändring just inom detta område. Även om inte F2 inte säger att hen vill att läroplanen ska kompletteras är ändå hen inne på samma spår som F1 att med mindre barngrupper, mer personal, bättre lokaler att man då skulle kunna arbeta på ett bättre, mer effektivt sätt. Vi kan dra slutsatsen att F1 undermedvetet egentligen vill att detta ska göras tydligare utan att hen säger det direkt ut. Både F1 och F2 vill egentligen då att läroplanen ska kompletteras med tydligare riktlinjer hur verksamheten ska vara i form av barnantalet, lokaler och personaltäthet.

7.1.9 Varför en läroplan? - Riktlinjer, guidning och status

De två fritidspedagogerna är här överens om att det behövs en styrning för fritidshemmet men anledningen till varför skiljer sig lite. Här kan vi se F1:s åsikt i frågan:

Men det är ju för att man vet vart är vi på väg med fritidsverksamheten. Att jag tycker det är viktigt att fritidshemmet är med i läroplanen för att höja vår status och mål och syfte med fritids. Att det blir lika i landet. Sen är ju läroplanen så luddig att man kan ju uppnå målen på olika sätt. Det är inte... (F1)

F1 anser att vi behöver en läroplan för att vi ska veta vart man är på väg, som en *guidning/ riktning*. Hen anser även att anledningen är att höja *statusen* och syftet med fritids och att det blir likvärdigt i landet. F2 tänker lite annorlunda.

Absolut det är jätteviktigt eftersom vi ska... man lär ju hela dan och då behöver vi lite riktlinjer på vad som ska innehålla i arbetet. Har vi inte läroplanen tror jag lätt att det hade blett att amen gå ut och lek att vi inte har en tanke i det vi gör utan i varje grej vi gör inte i varje väldigt mycket har

vi en tanke som vi kan luta oss tillbaks på läroplanen. Jag tror att det hade varit svårt utan den. För då hade vi nog varit osäkra på vad vi ska göra och varför nu måste vi verkligen tänka till. Så jag tycker att den är viktig... (F2)

F2 uppfattning är att läroplanen finns för att man lär hela dagen och att det då behövs *riktlinjer* för vad innehållet på fritids ska vara. Hen anser att det skulle vara svårt att vara utan en.

Vi kan i dessa två citat se hur relativt lika de två fritidspedagogerna ser på betydelsen av att ha en läroplan. Båda är inne på att det är för att veta vad som ska göras under fritidshemstiden. F1 är också inne på att det är för att höja statusen och syftet med fritidshemmet och att en läroplan medför att det skapar en likvärdighet i landet eftersom alla skolor följer samma läroplan. F1 nämner även att hen anser att läroplanen är luddig och att man kan uppnå målen på olika sätt. Hen påpekar alltså att läroplanen är tolkningsbar vilket i slutändan innebär att det inte blir likvärdigt i landet eftersom alla tolkar olika. F2 anser att läroplanen är en viktig del i fritidshemmets verksamhet. Hen säger att utan en läroplan hade de lika väl kunnat skicka ut eleverna på skolgården utan att ha någon slags bakomliggande tanke, varför de gör så. Summan av kardemumman kan vi säga att båda anser att det är viktigt att det finns en läroplan som visar vägen för att kunna ha en väl fungerande verksamhet.

7.1.10 Läroplanens tydlighet – *tydlig och halv otydlig*

Om läroplanen är tydlig eller ej finns det många debatter kring. Är den tolkningsbar eller ej? Fritidspedagogerna var här nästintill ense, här nedan följer F1:s tankar om det hela:

Jag tycker den är tydlig vart man ska komma, sen kan man nå målet på olika sätt. Sen är det så eftersom man jobbar med barn och grupprocesser så är inte alla barn mottagliga för samma saker. Och därför är det ganska bra att den är utformad som den är. För du måste ändå anpassa efter den barngrupp du har. Så det du kan göra i den ena barngruppen kan du inte alls göra i den andra. Så jag tycker den är bra. Faktiskt. Jag tycker det är okej. (F1)

F1 har redan i föregående citat rört vid denna fråga. Hen anser att den är tolkningsbar men att den är *tydligt* när det handlar om vart man vill komma, men att man sen kan nå målet på olika sätt. F2 har en liten annan syn på tydligheten.

Jag tycker att den e halv otydlig. Jag får lite tolka själv tycker jag lite inte gissa men ändå. Meningsfull det är så brett för vad vad vi ska ha meningsfull fritid och rekreation. Det är väl nästa bara det som står tycker jag om jag läser. Så då dom här bitarna som man får man ju själv plocka in för att hitta. Så jag kan tycka att den är lite luddig. (F2)

Den är *halv otydlig* anser F2 i ovanstående citat. Den är tolkningsbar, även här nämner hen ordet luddig precis som F1 gjorde i förra avsnittet.

Fritidspedagogerna är enligt dessa citat ovan överens om att läroplanen är tolkningsbar men sen har de olika åsikter om tydligheten. F1 anser att den är tydlig till den grad att det ändå

behövs förändras beroende på vilken barngrupp man har. Hen menar på att även om den är bra utformad så behöver man ändå ändra om för att anpassa innehållet efter gruppen. F1 går i sitt resonemang från att anse att den är tydlig till att tycka att den är bra till att den är okej. Om detta beror på att hen inte helt var fullt medveten om det som hen sa så kan vi bortse från detta. Å andra sidan kan detta tyda på att F1 inte riktigt vet hur tydlig läroplanen är egentligen. Om vi ser till F2 anser hen att läroplanen är halv otydlig vilket betyder att hen till vissa delar anser att läroplanen är tydlig. F2 verkar vara lite kluven till att veta hur tydlig läroplanen är. Hen anser att vissa ord som nämns är för breda vilket leder till egna tolkningar som i sin tur gör att den blir luddig enligt F2. Något som vi lägger märke till i F2:s resonemang är att hen använder sig av orden meningsfull fritid och rekreation, vilket det inte alls står nämnt om i läroplanen Lgr 11, som tidigare nämnts, utan detta kan vi läsa om i de allmänna råden för fritidshemmet. Detta gör att vi börjar fundera på om F2 och hans arbetskamrater arbetar enbart utifrån de allmänna råden eller utifrån läroplanen.

7.1.11 En liten kort summering

Om vi gör en generell summering av de ovanstående styckena ser vi en tendens att F1 oftast relaterar sina svar till läroplanen Lgr 11. I enstaka fall även till allmänna råden, men hen verkar medveten om att det är läroplanen Lgr 11 som ska vara första prioritet. Detta märker vi genom de svar som F1 ger exempelvis demokratiska medborgare, människors lika värde. Något som väcker tankar hos oss är att F2 nästan genomgående i sina svar refererar till de allmänna råden och att hen i enstaka fall nämner ordet läroplan. Vi funderar över att när F2 använder ordet läroplan att hen menar de allmänna råden eftersom att hans svar lutar åt det. Det är de ord som hen nämner i samband med det som hen svarar. Det kommer oftast fram ord som meningsfull fritid och rekreation när F2 för sina resonemang om läroplanen. Frågan är om de på F2:s arbetsplats har fokuserat mest på de allmänna råden eller på Lgr 11 när de planerar sin verksamhet.

7.2 Rektors syn på läroplanen

Vad säger läroplanen om fritidshemmen och hur pass insatta är rektorer?

7.2.1 Syftet - fostra medborgare, förmågor, likvärdig och riktlinjer

Rektorerna hade olika uppfattningar om vad de ansåg vara syftet med läroplanen men båda lyfter ändå saker som kan anses relevanta. R1 lyfter fram sina åsikter på det här sättet:

... //är väl att fostra goda medborgare, det står i intentionerna. Att vi ska ge barn och ungdomar kunskaper att leva i ett framtida samhälle och ha dom förmågor med sig som dom behöver för att kunna förändra, för det kommer bli förändringar och så i deras liv. Men och kunna hantera dom på ett klokt sätt, då ska man ha kunskaper och förmågor med sig för att kunna klara av dom. (R1)

I R1:s utsaga kan vi se att hen har ett samhälleligt fokus och pratar om att *fostra medborgare* samt vikten av att eleverna får med sig *förmågor* för att kunna klara av förändringar i sitt liv. I R2:s resonemang kan vi utläsa en annan inriktning.

Syftet med läroplanen. Det är ju att få, vi ska ha en likvärdig skola i Sverige och att vi, att man ska sätta ut riktlinjer kring vad det är

vi ska arbeta med tänker jag väl. (R2)

Här kan vi se att R2 är mer inriktad på kvalitén på utbildningen och hänvisade till att vi skall eftersträva en *likvärdig* skola och att läroplanen sätter ut *riktlinjer* för lärares arbete.

Rektorernas svar kan båda återkopplas till läroplanens första kapitel om skolans uppdrag och värdegrund. R1:s påstående om goda medborgare och förmågor kan förankras hos Skolverket (2011:9) genom “*Skolan ska i samarbete med hemmen främja eleverns allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvars-kännande individer och medborgare.*” och att “*Skolan har i uppdrag att överföra grundläggande värden och främja elevernas lärande för att därigenom förbereda dem för att leva och verka i samhället.*”.

R2:s yttrande om likvärdighet i Sverige kan stärkas genom Skolverket (2011:8) “*Skollagen föreskriver att utbildningen inom varje skolform och inom fritidshemmet ska vara likvärdig, oavsett var i landet den anordnas.*”. Detta gör att vi ser att de ändå har en medvetenhet om skolans uppdrag då de kan nämna ord direkt tagna från läroplanen.

7.2.2 Arbete med läroplanen - studiedagar, kap 1 & 2, barngruppens behov och allmänna råd

Vi fick även här se stora skillnader i de svar som rektorerna gav. R1:s syn på det hela visas i följande citat.

När vi hade implementeringen av Lgr11 så hade vi det på studiedagar då var ju dom med såklart. För det vi är vi väldigt starkt medvetna om att kapitel 1 och 2 är ju dom som gäller fritidshemmets personal i hög utsträckning såklart. Och tredjekapitlet kanske inte är med kunskapskravet det är något annat. Men dom har ändå god kännedom om dom. Eller god, dom har kännedom om det. Men det är för att vi har fokuserat på kapitel ett och två då. Sociala delar och förmågor ser ut. (R1)

Här ser vi hur R1 talar om hur Lgr11 implementerades på *studiedagar* för fyra år sedan men visar ändå en medvetenhet om att det är *kapitel 1 och 2* som huvudsakligen gäller för fritidshemmet. R2:s resonemang ser lite annorlunda ut än R1:s.

På fritidshemmet så har vi arbetat ganska mycket nu då. Nu har ju jag bara varit rektor här och jag är tillförordnad och bara varit sen augusti, så det vi arbetat med en del nu är de nya allmänna råden och i dom står så det mycket kring att det är del ett och del två som gäller fritids. Så det viset vi arbetar med är att vi har läst vad det står och när vi planerar så utgår vi från det. Om vi har ett nytt arbete eller nånting som vi tänker att vi ska göra så utgår vi från vad barngruppen behöver så går vi och tittar i läroplanen och ser vad som styrks där. Och brukar skriva med eller skriver med i våra planer. Så vi har ju också gått andra vägar att vi läser vad som står, vad är det då vi behöver göra. (R2)

R2 däremot talar mer om hur de utgått från *barngruppens behov* tillsammans i arbetet med planeringen för verksamheten och förankrat det i Skolverkets *Allmänna råd*. Vi kan också se att hen tar avstånd från uppfyllandet av sitt ansvar genom att hänvisa till den korta tid hen

arbetat som rektor.

7.2.3 Rektors inflytande - *systematiskt kvalitetsarbete och nätverk*

Här kan vi se att vi fick liknande svar från de två rektorerna även om R1 inte riktigt besvarade vår huvudfråga.

Som det är här på denna skolan nu så har alla fritidspedagoger, vi har tre fritidshem, alla fritidspedagoger från dessa träffas på fredagar en timma för att prata om fritidshemmet och verksamheten men också så träffar jag dom en gång i månaden då vi säger att vi har systematiskt kvalitetsarbete. Vi går igenom de allmänna råden för fritidshemmet, vad ska, vad är det för mål som fritidshemmet har, vad ska vi då utveckla. Sen finns dom med en från varje arbetslag, eller fritidshem i ett nätverk i kommunen som jobbar intensivt med utveckling av fritidshemmet. Så där får dom också bra stöd. Det är positivt. Tycker dom är roligt. Det är bra, dom har själva nu gjort upp en målsättning för deras arbete som ska presenteras på nätverket, så det satt dom med rätt länge förra fredagen. (R1)

R1 verkar här vilja ta sitt ansvar för fritidshemmets verksamhet då hen påvisar hur mycket tid som avsätts för fritidspedagogerna att utvärdera och planera och att de har möten en gång i månaden för att säkerställa att ett *systematiskt kvalitetsarbete* sker. Likaså uppmärksammas det att de har en medlem i kommunens *nätverk* för fritidspedagoger. I nästkommande citat kan vi läsa om hur R2 förhåller sig till sitt eget inflytande över fritidshemmets verksamhet.

Det är väldigt många duktiga som tänker väldigt mycket själva som är drivna och vill. Annars tänker jag att jag har ganska mycket inflytande, jag är ju väldigt mån om att skola och fritidskompletterar varandra och att vi har en bra fritidsverksamhet. Så jag tycker nog att jag har ett ganska stort inflytande i vilken väg vi ska gå. Men det gör jag ju i samråd med de andra med pedagogerna. Men jag tycker att dom är, dom, vi vill åt samma håll. Kring det systematiska kvalitetsarbetet och dom vill hela tiden utvärdera och se vad som vad som kan bli bättre. (R2)

R2 är noggrann med att berömma sina fritidspedagoger och deras verksamhet. Hen berättar även att hen upplever sig ha ett stort inflytande men att det sker ömsesidigt med pedagogerna. I likhet med R1 hänvisar även R2 till att ett systematiskt kvalitetsarbete sker i verksamheten.

Innebörden i svaren kan uppfattas relativt lika, att de fokuserar på kvalitén i fritidshemmet och avsätter tid för möten med fritidspedagoger för att vara engagerade i dess verksamhet. Detta kan tolkas som att rektorerna uppfyller sitt ansvar utifrån Skollagen (SFS 2010:800) som menar att rektorn har ansvaret för att ett systematiskt kvalitetsarbete genomförs i verksamheten. Något som vi reflekterat över är att R1 har förlagt fritidspedagogernas mötestid på fredagar och funderar över vid vilken tidpunkt mötet ligger om de har möjlighet att sitta "rätt länge"?

7.2.4 Direktiv till fritidspedagoger - *helhet, likabehandlingsplan, läroplan och grovplanering*

När rektorerna skulle besvara denna fråga upplevde vi att vi återigen upplevde skillnader i deras svar. R1 svarade på följande sätt:

Alltså dom är, jag försöker tänka såhär, att vi är en helhet att fritidshemmet är med på alla dom delar som berör alla och det är på rätt många områden, vi hade APT häromdan och då hade vi uppe bland annat det här med google aps. Det menar berör ju alla även om de jobbar extra i olika ämnen kanske i grundskolan med men det berör ju alla kunskaper, IKT måste alla ha kunskaper i. Ett odefinierat lärande det är ju bara självklart. Och så det här med lässtrategier så är det ju också med alltså vår likabehandlingsplaner. Allt det här som berör alla på skolan där försöker jag att få till på sådana tillfällen där alla deltar. Så att har jag svarat på frågan? (R1)

R1, menar att hen försöker se skolverksamheten som en *helhet* där fritidshemmet är inräknat och därför får ta del av allt som är relevant för all personal. Bland annat *likabehandlingsplaner*. R2 har gett andra direktiv enligt följande citat:

... att titta i den när som planerar men sen är det framförallt när fritidspedagogerna sitter tillsammans och grovplanerar också inför termin inför en ny termin så som dom använder sig av läroplanen. (R2)

R2 ger pedagogerna direktivet att använda sig av läroplanen när de planerar löpande i verksamheten men att den också skall vara med i grovplaneringen inför varje ny termin.

Precis som i frågan innan så hänvisar R1 till att fritidshemmet får ta del av saker som gäller för ALLA på skolan, men får ingenting specifikt som de skall ta hänsyn till. Hen nämner till skillnad mot R2 inte att de skall använda sig av läroplanen i sin planering utan fokuserar mer på övergripande skolverksamhet. R2 är mer kort och koncis, att de skall använda sig utav läroplanen, vilket det visserligen är lag på (SFS 2010:800 kap 1, 11§) men ingenting om vilka specifika delar som de möjligen skall använda sig av och/eller fokusera på.

7.2.5 Fortbildning - *nätverk, allmänna råd, center för skolutveckling och studiedagar*

Fritidspedagoger på båda skolorna är enligt rektorerna med i vad de kallar för "Nätverket", en grupp där fritidspedagoger träffas och lyfter olika frågor för att utveckla verksamheten. Detta uppfattar vi att den anses som en kontinuerlig fortbildning för dem. R1 svarade på följande sätt:

Ja det får dom ju, om det berör dem. Via nätverket tycker jag de får hela tiden. Men också vi har ju själva som rektorer möten med våra verksamhetschefer och då får vi hela tiden när det kommer nya delar eller något vi ska lyfta eller nånting kommunen tycker det här måste vi skärpa till göra än bättre och göra stickprov och sådär göra planer och sånt. Och ja. Då ska ni ut i verksamheten

och stämma hela vägen. (R1)

På R1:s skola får fritidspedagogerna även vara med på övriga lärares fortbildningar, men endast OM det berör dem. De får ingen egen fortbildning anpassad för deras egen verksamhet utan får alltså eventuellt haka på de andra lärarna. Inte heller verkar pedagogerna få fortbildning utifrån deras egna behov undan endast när kommun eller chefer påpekat att någonting måste förbättras. I R2:s resonemang kan vi se lite skillnader ifrån det som R1 svarade.

Under det här året har jag inte gjort något mer än att vi arbetat med dom allmänna råden som jag har sagt många gånger nu. och i vad heter en utav fritidspedagogerna är med i nätverket och hon tar då med sig om det är någonting som man arbetat med därifrån. Säg frågan en gång till för att se om jag svarade rätt? (R2)

Ja det som i med att dom allmänna råden var nya så är det som vi haft fokus på. Så då är det både att vi varit på center för skolutveckling och haft fortbildning där. Sen var det en studiedag som ägnades åt detta. Faktiskt nästan två studiedagar för vi hade en egen också. Men det är ju allmänna råden så det blir indirekt läroplanen. Men inte så att vi suttit bara med läroplanen nej. (R2)

Den fortbildning pedagogerna fått på R2:s skola har varit för att implementera de nya Allmänna råden bland annat på "Center för skolutveckling" och som studiedagar på skolan. Och de är precis som tidigare nämnt med i "Nätverket" för fritidspedagoger.

Här börjar vi se ett system i att R2 huvudsakligen använder sig utav de Allmänna råden och att som hen nämnt tidigare ser den som en hjälp till att tolka läroplanen.

7.2.6 Komplettering av läroplanen - *allmän och mer konkret*

Här kan vi se skillnader mellan de två rektorerna genom deras svar. I följande citat kan vi läsa om hur R1 resonerar.

Egentligen tycker jag att det är bra att de första kapitlen är allmänt skriva så de gäller alla så inte nån kan säga att de gäller inte mig för det står att bara fritidshemmet gäller det eller tvärsom utan jag tycker det är bra att det är allmänt skrivet. En övergripande syn på elever och barns miljö och utveckling. ja. (R1)

R1 anser inte att läroplanen behöver kompletteras med någonting ur ett fritidshemsperspektiv, att inga tydliga stämplat behövs sättas, för att personal inte skall kunna säga att de olika delarna inte berör just dem. R2 däremot vill att den ska stärkas med en del för fritids enbart men vet inte exakt vad den delen skall innehålla.

...//men om man skulle ha något ytterligare för att fritids det skulle vara om man hade en del kring fritids också. Man har ju inga kunskapskrav på fritidshemmet så på så vis behöver

man ju inte det. Det har jag inte tänkt på. (R2)

Näe, det nej det har jag faktiskt inte tänkt på så det är möjligtvis om man ännu mer tänker på hela dagen i del ett och två liksom. Men jag kan inte säga något specifikt förtydligande så riktigt. (R2)

R1 och R2 svarar på helt olika sätt. Detta tror vi grundar sig i de två rektorernas syn på lärare och i och med R1:s tidigare "Vi och dom" känsla kan det möjligen vara så att det genomsyrar hens övriga skola och det därför inte är aktuellt för hen att ha separata delar i läroplanen för att det då kommer förstärkas på skolan.

7.2.7 Behovet av en läroplan - *likvärdighet*

Under denna fråga fick vi liknande svar som berörde likvärdigheten av den svenska skolan och så att det finns direktiv för skolan och huvudmän att följa. R1 resonerar på följande sätt:

Ja men läroplanen är väl ett styrdokument för likvärdighet över landet. Så det tycker jag är bra. Det tror jag gynnar alla. Det ska inte vara avhängt vart man bor eller var man befinner sig. Så jag tycker det är viktigt för likvärdighet och sen att man att dom huvudman och även vi då på skolan faktiskt kan läsa och tolka vad är det vi ska jobba med, man kan inte jobba hur som helst eller vad som helst utan vissa saker ska uppfyllas. (R1)

R1 menar att läroplanen är ett verktyg för *likvärdigheten* i landet och att det ger generella riktlinjer för att skolan skall ha mål att uppfylla. R2 går på samma spår som R1 och säger såhär:

Ja men det är ju lite som jag sa i början att det behövs för likvärdigheten i utbildningen för man ska veta att går man i skolan i Sverige så är det de här vi utgår ifrån, det tycker jag. Sen är det ju väldigt skillnad på eller de på Lpo94 och Lgr 11 den här är ju lite mer uppstyrd kring ämnena. (R2)

Här ser vi att det är *likvärdigheten* som är det viktiga för även R2 och att Lgr 11 skiljer sig ifrån sin föregångare Lpo94 genom att vara med ämnesstyrd.

7.2.8 Läroplanens tydlighet - *tydlig och tolkningsbar*

Båda rektorerna uppfattar läroplanen som tydlig och deras svar innehåller vissa likheter. Här nedan kan vi se hur R1 diskuterar.

Den är ju betydligt tydligare nu än vad den varit tidigare. Jag tycker de gjort ett gediget arbete där bland annat pedagoger har funnits med i referensgrupper och utarbetat planen så den är som sagt betydligt tydligare nu än tidigare. Nä jag tycker att den ja jag tycker att den fortfarande håller på och implementeras ska jag säga alltså vi har ju implementerat den men kanske inte är så att den är fullt. (R1)

R1 anser precis som R2 i frågan innan att den är *tydligare* än Lpo94, men att de fortfarande håller på och implementerar Lgr11 i verksamheten. Nedan kan vi läsa om hur R2 har kommenterat.

Den var väldigt tolkningsbar lpo94. sen är del ett och del två inte nån stor skillnad mot Lpo94 tänker jag... (R2)

Det finns utrymme för egna tolkningar, det gör det ju absolut. Jag tycker nog jag vet att den här har fått mycket kritik och det här centrala innehållet har stressat en del och att man blir mer att man är mer styrd men jag kan nog tycka ändå att det har mer fördelar än nackdelar. Att man är mer styrd. (R2)

R2 menar här att Lgr11 är mer styrd och *tolkningsbar* än föregångaren Lpo94 men att det finns fördelar med det, bland annat för likvärdigheten.

7.3 Skolverket syn på läroplanen

Här nedan presenteras Skolverkets svar angående läroplanen.

7.3.1 Syftet - de fem områdena

Vad är syftet med läroplanen enligt Skolverket? Det är ju trots allt de som har skrivit fram läroplanen utifrån regeringens förslag. S1 svarade inte riktigt på frågan eftersom det just nu pågår en bearbetning av läroplanen. Denna bearbetning är till för fritidshemmen eftersom det som står tolkas väldigt olika. Det som vi fick fram är i alla fall att syftet är de *fem områdena* i skollagen. Dessa fem områden är de som även nu ligger till grund för den bearbetning som pågår.

Regeringen har ju gett dom (Skolverket) i uppdrag som ni ju säkert har läst om och sen är vi väl sju i landet som är med i det arbetet och faktiskt skriver fram då vad syftet och innehållet ska vara så där e ju jag med så det ju just det process där utgångsläget jag tänker du sa ni sa läroplanen vårt utgångsläge i detta har ju varit, vart det som har stått i skollagen e det ju då dom fem dom fem huvud områdena egentligen som beskrivs där å å försöka att formulera asså vad innebär det här för nått i praktiken//... //För vi ser ju en mycket av svårigheterna är ju att dom här fem områdena i skollagen dom tolkas på så väldigt olika sätt som till exempel att fritidshemmet ska komplettera skolan och förskoleklass innebär ju att praktiken då asså för att dra det till ytterligheterna att det blir att man är som en hjälplärare till exempel under skoltiden när man är inne som fritidspedagog där... (S1)

Vi kan här se hur S1 resonerar angående syftet med läroplanen. Hen beskriver bland annat bekymren med att det tolkas olika. Det är därför som de nu är i full gång med att skriva om och förtydliga exempelvis vad som menas med att fritidshemmet ska komplettera skolan. Något som S1 även nämner som inte finns med i citatet ovan är att det ska vara rätt kompetens på rätt plats för att det ska bli den optimala lärprocessen. Utifrån vad S1 har sagt

kan vi dra slutsatsen att syftet med läroplanen har varit svårt för skolorna i Sverige att få grepp om och att det är därför som man nu håller på med att bearbeta det.

S1 nämner senare i intervjun varför fritidshemmet ska vara en del av läroplanen, vilket även kan kopplas till syftet. S1 säger det beror på att verksamheten behöver ha ett uppdrag. Allt fler elever spenderar mer tid på fritids än vad de gör i skolan påpekar S1. Det behövs därför en läroplan, *ett uppdrag* som styr i den riktningen där eleverna själva blir medvetna om sitt eget lärande.

...//stor nytta i att man har en verksamhet med ett uppdrag med tanke på att sex sjuåringarna går flera tim på fritidshemmet än vad de gör i skolan gärna det finns en potential där som är enorm utifrån att barnen behöver få syn på sitt eget lärande... (S1)

Resonemanget avslutas med att S1 anser att det räcker med att vi ser till elevernas intressen och behov och att vi bygger en verksamhet på del 1 och 2 i läroplanen plus skollagen.

Det räcker att man utgår ifrån barnens intresse och behov och bygger en verksamhet utifrån de med tanke på del 1 och del 2 i Lgr11 å samt skollagen (S1)

7.3.2 Läroplanen styrande eller ej - *lagom*

Hur styrande är läroplanen i fritidshemmet? Det är trots allt den som ska vara grunden för verksamheten. Enligt S1 är läroplanen *lagom* styrande. Det gäller att leva upp till del 1 och 2. S1 nämner även dock att de i vissa fall inte ens har öppnat läroplanen Lgr 11.

...//hur väl man jobbar med uppdraget så varierar ju det himla mycket också i på vissa fritidshem så e de ju inte har man knappast inte öppnat ens Lgr11. Jag tycker att den är lagom styrande. Asså om man lever upp till uppdraget asså att del 1 ska gälla, del 2 ska gälla och nästa hela förutom det som vänder sig till betygsättande lärare så det är ju självklart. Och sen då att man att man får en orientering i del 3 att kunna kursplanerna behöver man ju också ha men det innebär ju inte att man behöver läsa in sig på alla kursplanerna.
(S1)

Det viktigaste enligt S1 är alltså att leva upp till det som står nämnt i del 1 och 2 i läroplanen. En annan viktig sak som S1 talar om är att även om man inte är en betygsättande lärare kan man läsa in sig på kursplanerna som står i del 3. Fokus när man läser del 3 är på de olika förmågorna som står nämnda. Om vi läser dem kan vi på så sätt komplettera skolan mer. Inläsning av förmågor kan vara till hjälp när man ska utveckla arbetet på fritids men även när det kommer till att hjälpa eleverna i sin egen utveckling.

7.3.3 Förväntningar på att fritidshemmet ska uppfylla läroplanen - *komplettera varandra*

Vad förväntas egentligen att fritidshemmet ska uppfylla i arbetet med läroplanen? Hur ser det ut? S1 säger att det behövs satsas på fritidshemmen. Det gäller att se till att fritids inte arbetar på samma sätt som de gör i skolan. De behöver *komplettera varandra* på något sätt. S1 påpekar även att man skulle kunna nå högre resultat om det satsades mer på fritidshemmen.

Jag tror ju att man kan nå högre resultat för eleverna i skolan genom att satsa på fritids inte för att fritids ska jobba med samma saker som man gör i skolan. Men det att man till exempel tittar om man ett exempel som jag kör när jag föreläser kring komplettera det är att verksamheterna ska komplettera varann. (S1)

I detta citat kan vi se att skola och fritidshem behöver komplettera varandra för att uppnå bästa möjliga resultat för eleverna. Vidare nämner S1 ett exempel på hur det kan se ut:

Om man då tittar på läsförståelse till exempel så man ser att barnen eleverna blir sämre på dåligare på i Sverige å ser då kopplar det till vilka förmågor som krävs för att kunna ha en bra läsförståelse. Så har man t.ex. Birgitta Olofsson Knutsdotter som har kopplat lekskicklighet ihop med läsförståelse. Asså dom barnen som e bra på att läsa mellan raderna är också leskickliga barn. Så att så att om man då har på skolan att man inte är så bra på detta så behöver man kanske sätta mer på fritids och leken att man faktiskt får en möjlighet att utveckla leken utvecklas i detta. Det kräver ju att man har tillgång till vuxna som kan stötta i leken självklar och att man får tid och att man får lite lek ro. (S1)

Här ovan kan vi se ett tydligt exempel på hur skola och fritids kan komplettera varandra genom att bara föra en gedigen kommunikation mellan de två. Slutsatsen som vi kan dra av vad som förväntas av fritidshemmen är egentligen vad som förväntas av skolan i helhet. Fritidshemmet är en del i skolan och som nämnts tidigare ska de två enligt skollagen komplettera varandra. Det gäller därför att finna den bästa vägen att mötas.

7.3.4 Inflytande över verksamheten - *nätverk*

Hur mycket inflytande över fritidsverksamheten har Skolverket egentligen? S1 påpekar att man påverkar genom att man lyfter fritidshemmet. Den vi intervjuade är inte själva Skolverket utan en som vi blev rekommenderade av Skolverket att för deras talan. Hen säger att hen sitter med och är ansvarig för ett *nätverk* där fritidshems frågor bland annat lyfts. Det är nätverket som är den del som har mest inflytande på fritidshemmen.

Asså det är ju klart att vi har inflytande genom att vi lyfter fritidshemmet.//... //Det gör vi ju men nätverket i och med att man har byggt den här logistiken till sektorcheferna dom e ju jätte viktiga. Så kommer vi ju se för mig att vi kommer att vara kugghjulet egentligen i utvecklingen kommer vi vara. Vi har ju diskuterat bland annat ihop med den jag har ju diskuterat med områdescheferna, sektorcheferna behöver en staden övergripande plan för fritidshemsutvecklingen t.ex. (S1)

Här i citatet kan vi se vilka det är som bland annat är med och styr i nätverket. S1 nämner att nätverket är kugghjulet vilket kan ses som att det är nätverket som håller ihop diskussionen mellan de olika parterna i staden.

7.3.5 Behöver läroplanen kompletteras - JA

Enligt S1:s behöver läroplanen kompletteras eftersom att det är för många som tolkar den olika. Genom kontroller i praktiken märks det att det ser olika ut på olika skolor men att det även kan se olika ut på en och samma skola säger S1. Hen säger i intervjun *ja* på frågan.

Ja det de e ju de vi håller på med nu då. De behövs ju i och med att vi ser att praktiken e så himla olika. De e en skola som har flera fritidshem som har flera olika avdelningar så skiljer det lika mycket mellan dom avdelningarna som till nästa skola som till nästa stadsdel. Asså det finns inget system i de över huvud taget. Så att absolut de behövs men som sagt ingen kursplan. De vill jag inte ha. (S1)

I citaten ovan kan vi även se att S1 nämner att hen ej vill ha en kursplan. En kursplan skulle bidra till att det blir mer styrande på fritidshemmen vilket S1 inte vill ha. Vi kan fråga oss vilket som skulle vara bäst för att det inte ska bli så många olika tolkningar av en och samma text. Det kanske skulle vara bra med en kursplan men det får framtiden utvisa. Först och främst får vi se vad Skolverket kommer fram till i sin bearbetning av läroplanen.

7.3.6 Varför en läroplan - Likvärdighet

Varför anser Skolverket att vi behöver en läroplan? S1 säger att det behövs för att kunna erbjuda en *likvärdighet*. Detta för att det inte ska vara någon skillnad mellan de olika skolorna i Sverige. Elever ska kunna gå på en skola och ha samma förutsättningar som en annan elev på en annan skola i samma kommun eller i en annan stad. S1 trycker igen på med att det är viktigt att ha ett uppdrag på eftermiddagen där vi då ska försöka att få det bästa ur eleverna.

För att kunna erbjuda en likvärdighet bland annat. Det ska inte skilja för eleven ska det inte skilja om man går på en skola i en stadsdel eller en annan skola i samma stadsdel eller i en annan stadsdel. Asså det ska vara en likvärdighet i de man får med sig från fritidshemsverksamheten så de e viktigt. För annars blir det ju en organiserad barnpassning om man inte har det. Det tycker jag då att om alla dom elever som går i fritids och i skola sammanlagt mellan 6-18 på dagarna asså så ser jag att det är viktigt att man har lite att man har ett uppdrag under fritidshemstiden. Föräldrarna hinner ju inte med i samma utsträckning heller och de kan man inte gnälla över föräldrarna asså det e ju samhällsutvecklingen som e så. De finns vuxna som har ett uppdrag på eftermiddan också som ser barnen som ska försöka att få ut den bästa versionen av den här eleven barnet. Det är väldigt viktigt att man har det fokuset. (S1)

Vi kan efter ovanstående citat se vikten av att ha en läroplan i fritidshemmet. Det är även viktigt att fritids finns ur en samhällssynpunkt. Utan fritidshemmen kan inte samhället gå runt för att föräldrarna måste vara hemma med sina barn efter skolan har slutat. Det är därför precis som S1 uttrycker att vi behöver ha ett fokus när vi planerar verksamheten.

7.3.7 Läroplanen, tydlighet - *inte tydlig*

Hur ser Skolverket på läroplanens tydlighet då det är trots allt de som har skrivit fram den.

Nä den är inte tydlig men den kommer förhoppningsvis att bli det nu då...// Men förhoppningsvis så får vi till nånting som e till hjälp för rektorerna framför allt som organiserar det hela verksamhet på sin skolan. (S1)

S1 säger att den *inte är tydlig* men att den förhoppningsvis blir det nu när den är under bearbetning. S1 nämner även att det är rektorn som framför allt är den som ansvarar sedan för hur användningen av läroplanen kommer att vara.

7.3.8 Implementering av läroplan - huvudmans och rektors nivå

Vem har ansvaret för implementeringen av läroplanen på fritidshemmet? Är det rektorn, Skolverket? Vem bär ansvaret? Implementeringen av läroplanen ligger på *huvudmans nivå och rektors nivå* enligt S1. Problemet är dock bara att när det kommer till implementeringen vet ingen egentligen hur allt ska gå till. S1 beskriver ett scenario där de blev inkallade att hjälpa till i implementeringen av i detta fall då de allmänna råden. S1 tänker att nu när det kommer en revidering av läroplanen att man då också behöver gå in och hjälpa till med implementeringen. Detta är något som S1 inte är helt emot.

Implementeringsprocessen ligger ju på huvudmannas nivå och ligger på rektornivå och sen e ju svårigheten i Klave att huvudmannen e ju alla över rektorn så det är ju både områdeschef, sektorchef och det e politiker...// Men när det gäller när det gäller implementeringen av allmänna råden så ställde ju vi frågan när vi startade den här dialogen kring fritidshem men sektorcheferna och områdescheferna hur väl har ni implementerat den här (allmänna råden) å då var dom ju helt överens att vi har inte gjort det. Så då frågade vi ju kan vi erbjuda en draghjälp för då kliver vi inte på nåns, vi sätter inte dit nån...// De kan jag tänka mig när nya skrivningarna till läroplanen kommer också så kan det säkert vara att vi får i uppdrag å dra en del kring de. (S1)

S1 påpekar i slutet av sitt resonemang att oftast när vi vill tala om någonting talar vi gärna om saker som intresserar oss och hen tror att så är fallet i denna situation, att rektorerna inte riktigt är intresserade av det eller att de inte har någon kunskap om det.

I och med att rektorerna inte har riktigt dom agerar utifrån sin förståelse å den räcker ju inte riktigt till alltid då när det gäller förståelsen i fritidshemmets uppdrag och de blir lätt då när man har en lång agenda som man ska ta upp med sin personal asså att man väljer då de som man de som man har kunskap om prata. (S1)

Det S1 talar om är något som är viktigt. Det är viktigt att rektorer har koll på vad det är som de har ansvar för när det kommer till läroplanen och dess implementeringsprocess. Viktigt är även att rektorerna läser på om läroplanen och tar del av allt som går att ta del av när det kommer nya informationsmöten eller liknande och att de där kan få mer kött på benen och våga tala om läroplanen.

8 Sammanfattande analys

Under följande del presenterar vi en sammanställning av de nyckelord vi plockat fram i vår analys i form av en tabell för att enkelt synliggöra likheter och skillnader. Vi kommer även föra en kortare jämförande diskussion av de olika aktörernas svar baserat på de teman vi tar upp i tabellen.

8.1 Skolverket - Rektor – Fritidspedagoger

Vi lyfter här nedan fram de olika nyckelorden som synliggjordes i vår analys av våra intervjuer. Vi har sex teman och de är följande: *syfte, arbetet, inflytande, komplettering, behovet, tydlighet*. Temana valdes utifrån hur pass relevanta de är till vår studie då de visar en bredd för vårt resultat. Temana gör att resultatet blir mer överskådligt.

8.1.1 Syfte

Vid en första anblick har de tre aktörerna helt olika svar, men efter vår analys blir det tydligt att alla tre plockat sina svar ifrån samma styrdokument, nämligen läroplanens första del, skolans uppdrag. S1 förankrar sitt svar i Skollagen, som läroplanen bygger på, R1 pratar om goda medborgare och R2 den likvärdiga skolan. Vi kan genom deras svar se att de förhåller sig till samma diskursordning trots helt olika fokusområden. Ser vi detta utifrån F1 perspektiv ser vi att hen anknyter syftet till Lgr 11 precis som S1 och R1 refererat till. F2 däremot anknyter syftet till de allmänna råden i form av att hen nämner orden meningsfull fritid och rekreation.

8.1.2 Läroplanen i fritidshemmet

Hur används då läroplanen i fritidshemmet och vilken förväntan finns det från Skolverket om hur det genomförs? Skolverket fokuserar på vikten av att fritidshemmet kompletterar skolan men också att skolan ställer upp för fritidshemmet, för att skapa en optimal dag av lärande för alla elever. Om vi sätter detta i relation till R1 så kan vi se att hen anser det självklart att fritidspersonalen skulle vara med på implementeringen av Lgr11 då kapitel 1 och 2 rör dem. R2 har också en medvetenhet om att det är kapitel 1 och 2 som berör fritidshemmet men att deras huvudsakliga arbete sker utifrån de allmänna råden, som förvisso är byggd på läroplanen. Deras förankring i planeringen av verksamheten ligger i barngruppens behov vilket i sin tur är en huvudprioritet i de allmänna råden.

8.1.3 Inflytande över fritidshemmets verksamhet

S1 anser sig inte ha ett stort inflytande över fritidshemsverksamheten då det inte är så transparent, det vill säga att deras förändringar inte alltid syns eller märks inom en kort tidsperiod. S1 säger dock att de via nätverket har ett större inflytande eftersom att de är kugghjulet mellan de olika instanserna med andra ord fritidshemmet till staten. R1 och R2 är här överens om att de har inflytande över fritidshemmet genom systematiskt kvalitetsarbete. R1 nämner även nätverket som en bidragande faktor till inflytandet. F1 och F2 är även de överens om att de har stort inflytande över fritidshemmets verksamhet tillsammans med sina kollegor.

8.1.4 Komplettering av läroplanen

Då S1 genom sin position har sett att tolkningsbarheten i läroplanen har bidragit till att fritidshemsverksamheterna skiljer sig åt och att detta i vissa fall upplevs som problematiskt är

det något de har för avsikt att åtgärda. Det framgick dessutom i intervjun att denna revidering redan är uppstartad och förväntas vara klar för implementering vid årsskiftet. Om vi ser till R1s resonemang så behöver inte läroplanen kompletteras och ger en övergripande syn om vad verksamheten skall innehålla. R2 är själv inne på det som S1 nämner att läroplanen behöver bli mer konkret speciellt när det kommer till kap 1 och 2 för fritidshemmet. F1 och F2 anser att läroplanen behöver kompletteras eller rättare sagt tydliggöra vissa punkter. De är också överens om med vad. Läroplanen Lgr 11 behöver kompletteras med hur stora barngrupper det ska vara, lokaler och personaltätheten.

8.1.5 Behovet av en läroplan

Varför är vi i behov av en läroplan? Både S1, R1 och R2 svarar enstämmigt att vi behöver en läroplan för att det ska finnas en likvärdighet mellan skolorna i Sverige och att det inte ska skilja sig i undervisningen oberoende på vart du bor i landet. F1 nämner att det är för att skapa en likvärdighet precis som S1, R1 och R2 men även veta vart man är på väg, att det är en riktning. F2 anser att behovet är för att veta vad verksamheten ska innehålla och att det finns riktlinjer.

8.1.6 Läroplanens tydlighet

S1 som tidigare nämnt att läroplanen skall revideras för att den är för tolkningsbar vill att det skall bli en stor tydlighet i texten. S1 anser därför att den inte är tydlig tillskillnad mot R1 och R2 som tycker att Lgr 11 är styrande, mer än Lpo94/98 och att den framför allt medför fördelar för verksamheten. F1 anser att den är tydlig vilket stämmer in på det som R1 och R2 nämner. F2 däremot tycker att den är halvt otydlig och att den är öppen för vidare tolkning.

8.1.7 Tabell 1 – Nyckelord

Denna tabell synliggör likheter och skillnader på ett tydligt sätt i form av nyckelord plockade ur de olika intervjuerna.

	Fritidspedagog	Rektor	Skolverket
Syftet	Riktning, lära hela skoldagen	Fosträ medborgare, förmågor, likvärdig, riktlinjer	Fem områden (<i>utbildningens syfte, erbjudande av utbildning, omfattning, elevgrupperna & miljö och placering vid en skolenhet</i>)
Arbetet		Studiedagar, kap 1 & 2, barngruppens behov, allmänna råd	Komplettera varandra
Inflytande	Stort inflytande, tillsammans	Systematiskt kvalitetsarbete, nätverk, stort inflytande	Nätverk
Komplettering	Lokaler, personal,	Allmän, mer konkret	JA

	riktlinjer		
Behovet	Riktlinjer, guidning, status	Likvärdighet	Likvärdighet
Tydlighet	Tydlig, halvt otydlig	Tydlig, tolkningsbar	Inte tydlig

I tabellen ovan kan vi se hur de olika aktörerna förhåller sig till de teman som vi valt ut utifrån intervjuerna. De ord som vi har valt att sätta in under respektive aktör är de nyckelord som är urplockade ur deras intervjuer. Om vi ser till hur aktörerna beskriver syftet med läroplanen kan vi se skillnader. Fritidspedagogerna ser att det är en riktning och att man ska lära hela skoldagen medan rektorerna anser det vara att fostra medborgare, förmågor, likvärdig, riktlinjer. Ser vi på deras förhållande till tydlighet kan vi se att både fritidspedagogerna och rektorerna är överens om att den är tydlig till viss del medan Skolverket inte anser den vara tydlig. Behovet av en läroplan skiljer sig mellan de tre. Dock är det enbart fritidspedagogerna som sticker ut på den här punkten och menar att behovet av en läroplan är riktlinjer, guidning, status. Ser vi till rektorerna och Skolverkets svar anser de behovet vara likvärdighet. Vi kan genom vår tabell här ovan urskilja att de tre aktörerna använder sig av olika diskurser när de talar. Vi kommer att ta upp dessa i nästkommande del.

8.2 Teoretisk anknytning

Under denna rubrik kommer vi diskutera vårt resultat i relation till vår valda teori, kritisk diskursanalys.

Det huvudsakliga i den kritiska diskursanalysen är att se hur strukturer och maktförhållanden kommer till uttryck. Genom en analys av våra intervjuer kan vi se tendenser av detta. I analysen av fritidspedagogerna kan vi genom deras svar (se tabell sida 35-36) se att de använder sig av snarlikt språkbruk och ofta hade liknande svar på våra frågor. Vi anser detta vara ett tecken på att fritidspedagogerna förhåller sig till samma diskurs och genre, vilket enligt Fairclough (Winther Jørgensen & Philips, 2000) innebär att de använder sig av samma yrkesspråk. Detta betyder i sin tur att de bekräftar den diskursordning som finns inom deras yrkeskår.

Vi kan i en av intervjuerna utläsa att en av rektorerna talar om fritidspedagogerna som "dom" och inte som en del av själva skolan som hen benämner som "vi" vilket kan verka som ett avståndstagande. Små ord som kan verka till synes oskyldiga spelar dock en stor roll för meningens innebörd, Fairclough benämner dem som "hedge" (Winther Jørgensen & Philips, 2000), att lägga till "såklart" på slutet av meningens som en av rektorerna gör, kan uppfattas som att det finns en osäkerhet i påståendet som behöver bekräftas ytterligare för att påverka sanningshalten. Rektorerna har ett relativt likt språkbruk vilket överensstämmer med Faircloughs teori om yrkesspråk inom olika institutioner (Winther Jørgensen & Philips, 2000). Med vår kritiska diskursanalys i åtanke kan vi därför utläsa en exkludering av fritidshemmet baserat på ordval.

Sätt det i relation till Skolverkets åsikt samt skrivning om att fritidshemmet skall komplettera skolan, är fritids endast till för de andra verksamheternas behag och som får vara med när det

passar sig?

En av rektorerna verkar dock mer mån om fritidshemmet då hen talar mer om fritidshemmet och oftare benämner dem som "vi" samt berömmar fritidspersonalens förmågor. Hen känns mer delaktig i processerna kring fritidshemmets verksamhet. Dessa skillnader i rektorernas svar gör att det blir svårt att dra en slutsats och vi anser att vi egentligen skulle behövt genomföra fler intervjuer för att få in mer empiri för att få mer bredd på studien.

8.2.1 Hegemoni, förändringsprocess

Skolverket formulerar styrdokument som rektorerna skall förmedla till fritidspedagogerna som till slut skall tolka och omvandla orden till ett utförande. För att enkelt förklara denna process hänvisar vi till leken "Viskleden" som går ut på att en första person bestämmer en kort mening som den viskar till nästa person i ledet, som i sin tur för meningen vidare till nästa. Målet med leken är att meningen skall färdas genom alla personer i ledet och komma fram exakt likadant som den lämnade, vilket den enligt personliga erfarenheter inte gör då hörsel, uttal, dialekt och situation kan påverka resultatet och att när ord skall förmedlas kommer de genomgå en förvandling baserat på de hinder de stöter på vägen. På samma sätt tänker vi oss att hänvisningarna från Skolverket genomgår en förändringsprocess när de skall gå ovanifrån och ner till fritidspedagogerna att bland annat skolans ekonomiska förutsättningar påverkas hur rektorer på skolor förhåller sig till de olika styrdokumenterna som finns vilket kan bidra till att fritidspedagogerna får olika direktiv.

8.2.2 Diskurser

I vår analys av tabell 1 på föregående sida kan vi se att de tre aktörerna utgår ifrån olika diskurser då deras språkbruk skiljer sig åt. Fritidspedagogerna använder mer vardagliga ord såsom riktlinjer, personal och guidning. Det är ord som inte kräver en akademisk bakgrund för att förstå. De tillhör inte en specifik genre. Vi kan utläsa genom orden att de ser på läroplanen som ett stöd att luta sig mot i skapandet av verksamheten. Den diskurs som de använder är en vardaglig diskurs. Detta grundar vi på att det språkbruk som de använder sig av är allmänt och kan förstås av gemene man.

Ser vi till rektorernas språkbruk förhåller de sig till en läroplansgenre då de använder sig av akademiska termer såsom systematisk kvalitetsarbete, allmänna råd och fostra medborgare. Vi ser genom deras ordval att de förhåller sig till läroplanen som ett regelverk och att den innehar krav att uppfylla. Rektorerna använder sig därför av en akademisk diskurs.

I Skolverkets fall ser vi en likhet med rektorernas diskurs då de använder sig av ord som fem områdena (vars innebörd enbart går att finna i skollagen), likvärdighet och nätverk. Dessa ord visar på ett mer akademiskt språkbruk. Analysen av orden är dock mer lik fritidspedagogernas då innebörden är mer densamma att läroplanen är ett stöd för samarbete mellan verksamheterna. Diskursen som används av Skolverket är en akademisk diskurs med en läroplansgenre.

Den gemensamma nämnaren för de tre aktörerna är att de alla talar om kvalitetssäkring. Är kvaliteten för eleverna eller för att visa upp goda resultat utåt? Detta ser vi som en gemensam diskurs för Skolverket, rektorer och fritidspedagoger. Vid en närmare granskning kan vi urskilja att de använder sig av liknande ordval när det kommer till en diskussion om läroplanen. De talar om läroplanen på ett sådant sätt som gör att vi ser att de kommer från samma yrkeskategori. Vi kan genom vår tabell belysa de nyckelord som vi tagit fram från

respektive intervju. Ser vi till dessa nyckelord tydliggörs det att de olika aktörerna utgår från samma diskurs och genre. Den diskurs som vi kommit fram till att de använder sig av utifrån bland annat vårt resultat är en läroplansteoretisk diskurs.

Då vi ser att fritidspedagogerna har ett mer vardagligt språk blir det ett konkret exempel på hur en förändringsprocess fungerar det vill säga att akademiska termer förvandlas genom tolkningar. Deras position i den sociala strukturen påverkar hur de genom tolkningar kan använda sig av specifika ord för att gynna sitt yrke.

9 Slutdiskussion

I det här avsnittet kommer vi att ge svar på de frågor som vi inte gett svar på tidigare i texten.

En generell överblick ger oss intrycket att de olika aktörerna är positiva till läroplanen och dess inverkan på fritidshemmet. Detta kan vi bland annat se genom deras resonemang om varför vi behöver ha en läroplan. Deras svar var för att skapa en likvärdighet i Sverige mellan alla skolor. Vi riktar in oss på de olika nivåerna för att se hur deras inställning var för sig ser ut. Vi börjar med Skolverket som enligt samhällsordningen är högst upp i hierarkin. Skolverkets förhållningssätt är positiv. De anser att det behövs något som styr upp eftermiddagen då det är många elever som befinner sig på fritidshemmet. S1 säger i intervjun att det ska finnas ett uppdrag även på eftermiddagen. Dock behöver den bli tydligare då den tolkas för olika över hela landet vilket bidrar till att syftet med den brister. S1 är även inne på att skolan och fritidshemmet behöver komplettera varandra.

Ser vi till hur rektorernas förhållningssätt till läroplanen är fick vi uppfattningen att de inte är så insatta i hur den specifikt skall användas inom fritidshemmet då de ytterst sällan nämner läroplanens direkta inflytande över fritidshemmet. Snarare är de mer fokuserade på den övriga skolverksamheten där tyngden i deras arbete verkar ligga. Fritidshemmet behandlas som en del av skolan, där fritidspersonalen ibland får följa med på de övergripande fortbildningar som berör dem men inte ta del av egna önskade kunskapsutvecklande moment. Detta ser vi som en maktutövning där fritidshemmets personal inte alltid jämställs i första rummet.

Fritidspedagogernas föreställning till läroplanen är positiv. Vi kan dock konstatera efter intervjuerna att när det kom till frågan om läroplanen att de ibland refererade till de allmänna råden istället för Lgr11. Detta gör oss fundersamma över vilken av dessa två som fritidshemsverksamheten byggs på. Ska vi gå efter vad S1 sa så är det läroplanen som väger tyngst och så är fallet också. De allmänna råden är just vad de heter allmänna råd som har sin utgångspunkt i Lgr11. Den kan vara till hjälp för att kunna förstå Lgr11 bättre men fritidshemsverksamheten ska inte helt och hållet vila på den. Vi ser i resultatsdelen att den ena fritidspedagogen mer refererade till de allmänna råden än den andra vilket kan tolkas som att de inte kanske är så på alla fritidshem. Upptäckten gör att tankar går igång angående om fritidspedagogerna har bra koll på Lgr11. Vi kan ändå se att fritidspedagogerna är fullt medvetna om att de har ett uppdrag att följa som grundar sig i läroplanen.

Det gemensamma förhållningssättet till läroplanen för Skolverket, rektorer och fritidspedagoger är att den är en riktning och en guide för att säkerhetsställa kvaliteten i fritidshemmet. Vi kan se detta bland annat genom vår tabell (s.35-36) där vi sammanställt de nyckelord som vi fått fram genom analys av våra intervjuer.

Skolverket är de som författar styrdokumentet som rektorer och fritidspedagoger skall förhålla sig till i verksamheten. De agerar på uppdrag av regeringens bestämmelser kring hur skolan och fritidshemmen skall utformas. S1 nämner att det i de större städerna i Sverige har startats nätverk vars syfte är att lyfta fritidshemmen. I nätverken finns en fritidspedagog utsedd från respektive skola, men det är frivilligt för skolorna att medverka.

Fritidspedagoger som vi har intervjuat anser sig ha ett mycket stort inflytande och är de som planerar och utvärderar verksamheten i fritidshemmet. De bestämmer över innehållet och ser till att det flyter på. Barnens behov och intressen är utgångspunkten enligt dem för att kunna optimera verksamheten efter de medel de har tillgång till. Dock behöver de förhålla sig till de strukturer som de enligt dem inte kan påverka eftersom det är rektorn som har ansvaret. Genom det nätverk som finns har de ändå en möjlighet att framföra sina åsikter och på så sätt ha inflytande över strukturerna. Dess effekter tar dock tid vilket kan leda till att fritidspedagogernas inverkan inte synliggörs. Om de framför klagomål om gruppstorlek i nätverket så går den informationen till högre instans enligt S1 och tas därefter förhoppningsvis hänsyn till när styrdokumentet revideras. Det kommer krävas en ny implementeringsprocess och en invänjning innan de nya förändringarna kommer märkas vilket kan uppfattas som att Skolverket inte använder sig av den information de får ifrån fritidspedagogerna.

Rektorer är de som enligt Skolverket, skollagen och fritidspedagoger har ansvaret över implementeringen av läroplanen och är de som bestämmer barnantal, personaltätthet och vilken miljö verksamheten skall befinna sig i. S1 påpekar att rektorer i allmänhet saknar önskvärd kompetens när det kommer till arbete med läroplanen. Hen ger exempel på att vi talar gärna om det vi har kunskap om vilket kan vara fallet när det kommer till rektorerna. Av intervjuerna med rektorerna så kan vi utläsa att de har ett relativt stort inflytande över verksamheten.

Vem har då makten över fritidshemmet? Är det Skolverket, rektorerna eller fritidspedagogerna? De slutsatser som vi kan dra av denna studie är att alla tre har makten över fritidshemmet men på olika sätt. Skolverket är de som utför på order från regeringen skrivningar i läroplanen som sedan passas ned till rektorer och fritidspedagoger. Skolverket har därigenom ett stort inflytande över fritidshemmet trots att S1 vill påvisa motsatsen. Genom nätverket får fritidspedagogerna inflytande över Skolverket, men det är skolverket som startat nätverket. På så sätt blir nätverket ett kugghjul för fritidshemmet som S1 benämner det. Rektorerna har även enligt dem inflytande över verksamheten och det är även de som styr över bland annat barnantal, personal (SFS 2010:800). Fritidspedagogerna nämner att det är rektorerna som ger dem direktiv om hur de ska arbeta med läroplanen i verksamheten. De upplever sig dock ha ett stort inflytande över verksamhetens pedagogiska innehåll och kan till stor mån utforma den utifrån de resurser som finns. I frågan om varför vi behöver ha en läroplan svarade alla intervjuade samstämmigt, likvärdighet. Hur kan en likvärdighet uppnås om inte alla skolor ges samma förutsättningar? Detta är enligt Linde (2012) ej uppnåeligt i och med decentraliseringen då styrningen av skolan flyttades till kommunerna. Vi kan genom våra intervjuer med fritidspedagogerna se hur det finns en önskan att kunna påverka verksamheten i form av barnantal, lokaler och personaltätthet. De menar på att om detta skulle bli en verklighet så skulle det generera mer tid för ett mer noggrant arbete med läroplanen och på så sätt kunna utveckla verksamheten till det bättre. Vi kan här se ett hinder i genomförandet av arbetet med läroplanen. Rektorns förutsättningar blir annorlunda på grund av de ekonomiska stöd som kommunen ger, vilket leder till att rektorn då får tolka läroplanen efter de förhållanden som råder. Det kommer i sin tur att påverka

kvalitén på fritidshemmet. Om det inte finns tillgång till resurser som behövs till verksamheten hur kan vi då säkerställa att alla elevers behov tillgodoses? Slutsatsen som vi drar är att de olika aktörerna talar om resurser som en väsentlig del i en komplettering av läroplanen. Resurser är en ekonomisk fråga, och det är kommunen med sina huvudmän och politiker som bestämmer vilken summa som skolor får. Vi anser därför att det är kommunen som har störst makt över fritidshemmet.

Hur bra är det då att ha en läroplan som styrdokument för skolverksamheten när vi genom våra resultat kan se att det är fler skillnader än likheter i de olika aktörernas svar? Skolverket själva påpekar dessutom att den behöver kompletteras då den är otydlig samt tolkningsbar. Om vi ser till uppfattningen om behovet av en läroplan så är det att den skall bidra till en likvärdighet bland skolorna, men hur lämplig är den i verksamheten om den kan tolkas på så många olika sätt? Hur ska vi kunna säkerställa en likvärdighet om hur verksamheten ska fungera om läroplanen inte uppfyller sitt eget syfte? Skolverket arbetar just nu med en revidering av läroplanen och det som Skolverket helst vill se en komplettering av i läroplanen är de fem områdena från skollagen. Dessa fem områden berör utbildningens syfte, erbjudande av utbildning, omfattning, elevgrupperna & miljö och placering vid en skolenhet. Vi jämför detta med fritidspedagogernas önskan om komplettering i läroplanen angående personal, barnantal och lokaler. Detta tolkar vi som att det är ett tecken på att nätverket fungerar.

9.1 Studiens konsekvenser

Vi vill genom vår studie synliggöra vem som sitter inne med makten av fritidshemmet - fritidspedagoger, rektorer och Skolverket. Resultatet visar på att det finns likheter och skillnader mellan hur fritidspedagoger och rektorer tolkar läroplanens övergripande mål. Detta satt i förhållande till varandra och till Skolverket ser vi även att det där finns likheter och skillnader även i deras svar. Resultatet som vi har fått fram i studien ger konsekvenser för fritidsverksamheten, fritidspedagogerna, rektorerna, Skolverket, eleverna med flera. Listan på de som påverkas av resultatet kan utvidgas. Alla som är involverade i skolan på ett eller annat sätt berörs. De som dock påverkas mest är de som arbetar i och omkring fritidshemmet det vill säga all personal i verksamheten, rektorn, elever, vårdnadshavare och även Skolverket. Skolverket påverkas genom att det är de som skriver fram läroplanen. När det inte går att fullfölja dess innehåll fullt ut på grund av olika omständigheter som råder blir läroplanens innehåll försummat och det som Skolverket skrivit fram blir ej relevant. De andra ovanstående påverkas då de är en del av fritidshemsverksamheten på en daglig basis.

9.2 Vidare forskning

Då våra resultat pekar på att det är kommunen som besitter makten över fritidshemmet behövs det göras ytterligare forskning kring det här ämnet. Det som behövs göras då är att se kommunens sida i det hela och ad de säger angående läroplanen och dess innehåll och så vidare. Intervjuer bör göras av berörda delar i kommunen som styr skolutbildningen och sedan jämföra deras svar emot de svar och resultat som kommit fram i denna studie. Genom dessa jämförelser kan vi komma att se om vårt resultat skiljer sig ifrån kommunens svar.

10 Referenslista

Becker, H. S. (2008) *Tricks of the Trade: Yrkesknep för samhällsvetare*. Malmö: Liber.

Dalen, M. (2015). *Intervju som metod*. (2., utök. uppl.) Malmö: Gleerups utbildning.

Eriksson Zetterquist, U. & Ahrne, G. (2011) Intervjuer I: G., Ahrne & P., Svensson (red.) (2011) *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber.

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (3. [rev.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Linde, G. (2012). *Det ska ni veta!: en introduktion till läroplansteori!*. (3., [rev.] uppl.) Lund: Studentlitteratur

Pihlgren S., A. & Rohlin, M. (2011) Det "fria" barnet I: A., Klerfelt & B., Haglund (red.) (2011). *Fritidspedagogik: fritidshemmets teorier och praktiker*. Stockholm: Liber.

Selander, S. (2015) Läroplansteori I: Nationalencyklopedin.

Tillgänglig: <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/läroplansteori>, [hämtad 2015-04-13]

SFS. (2010:800). *Skollagen*. Utbildningsdepartementet. Tillgänglig: <http://rkrattsdb.gov.se> [150421]

Skolverket (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. Stockholm: Skolverket

Skolverket (2013) *Det här gör Skolverket*. Tillgänglig:

<http://www.skolverket.se/om-skolverket/det-har-gor-skolverket-1.61165> [hämtad 2015-04-17]

Skolverket (2014). *Fritidshem*. Stockholm: Skolverket.

Svensson, P. (2011) Teorins roll i kvalitativ forskning I: G., Ahrne & P., Svensson (red.) (2011) *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber.

Säljö, R. (2014) *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet Lgr11 I: Lärarens handbok: läroplaner, skollag, yrkesetiska principer, FN:s barnkonvention*. (10. uppl.) (2014). Lund: Studentlitteratur.

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm:

Vetenskapsrådet. <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> [hämtad 2015-03-30]

Winther Jørgensen, M. & Phillips, L. (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.

11 Bilagor

Bilaga 1

Vi är två grundlärarstudenter som skriver vårt examensarbete om läroplanens förhållande till fritidshemmet. Hur olika aktörer tolkar och arbetar med läroplanens övergripande mål - normer och värden.

Vårt mål är att synliggöra eventuella likheter och skillnader.

Intervjumaterialet kommer transkriberas och analyseras för att sedan raderas.

Intervjun kommer att anonymiseras och eventuellt publiceras vissa delar i form av citat.

När vi pratar om läroplanen är det de delar som berör fritidshemmet, till exempel de övergripande målen.

Hur vad varför

Fritidslärare

Hur ser ert uppdrag ut enligt läroplanen?

Hur ser en vanlig dag ut på fritidshemmet? Beskriv er verksamhet

Hur ser er relation till läroplanen ut? Vad har du för tidigare kunskap exempelvis i form av utbildning etc.?

Vad anser du vara syftet med läroplanen?

Vad finns det för lokala policytexter som berör fritidshemmet?

Vad får ni för direktiv ovanifrån (rektor, skolchef & skolverket) angående läroplanen?

Hur stort inflytande upplever du att du har över fritidshemmets verksamhet?

Hur arbetar ni med till exempel normer och värderingar utifrån läroplanen övergripande mål?

Hur synliggör ni ert arbete med läroplanen?

Hur utvärderar ni ert arbete med läroplanen?

Behöver läroplanen kompletteras? I så fall med vad?

Varför bör vi ha en läroplan enligt dig?

Hur ser du på läroplanen, är den tydlig eller ej?

Bilaga 2

Vi är två grundlärarstudenter som skriver vårt examensarbete om läroplanens förhållande till fritidshemmet. Hur olika aktörer tolkar och arbetar med läroplanens övergripande mål -

normer och värden.

Vårt mål är att synliggöra eventuella likheter och skillnader.

Intervjumaterialet kommer transkriberas och analyseras för att sedan raderas.

Intervjun kommer att anonymiseras och eventuellt publiceras vissa delar i form av citat.

När vi pratar om läroplanen är det de delar som berör fritidshemmet, till exempel de övergripande målen.

Rektor

Hur ser din bakgrund ut när det kommer till läroplanen, d.v.s. har du fått någon utbildning i hur den skall arbetas med?

Vad anser du vara syftet med läroplanen?

Hur ser ert arbete ut med läroplanen på fritidshemmet?

Hur stort inflytande upplever du att du har över fritidshemmets verksamhet?

Vad finns det för lokala policytexter som berör fritidshemmet?

Vad ger du för direktiv till fritidspedagogerna när det kommer till arbetet med läroplanen?

Vad får ni för direktiv ovanifrån (skolverket) angående läroplanen?

Vad gör du för att fritidspedagogerna ska få fortbildning angående läroplanen?

Behöver läroplanen kompletteras? I så fall med vad?

Varför bör vi ha en läroplan enligt dig?

Hur ser du på läroplanen, är den tydlig eller ej?

Bilaga 3

Vi är två grundlärarstudenter som skriver vårt examensarbete om läroplanens förhållande till fritidshemmet. Hur olika aktörer tolkar och arbetar med läroplanens övergripande mål -

normer och värden.

Vårt mål är att synliggöra eventuella likheter och skillnader.

Intervjumaterialet kommer transkriberas och analyseras för att sedan raderas.

Intervjun kommer att anonymiseras och eventuellt publiceras vissa delar i form av citat.

När vi pratar om läroplanen är det de delar som berör fritidshemmet, till exempel de övergripande målen.

Skolverket

Vad är syftet med läroplanen enligt er i förhållande till fritidshemmet?

Hur styrande är läroplanen för fritidshemmet?

Hur går det till när ni skriver fram en läroplan? Förankrar ni det i verksamheten?

Vilka förväntningar har ni på fritidshemmet uppfyllande av de övergripande målen?

Varför ska fritidshemmen engageras i läroplanen?

Hur stort inflytande har ni över fritidshemmet anser du?

Behöver läroplanen kompletteras utifrån ett fritidshems perspektiv? I så fall med vad?

Varför bör vi ha en läroplan enligt dig?

Hur ser du på läroplanen, är den tydlig eller ej?

Hur är det tänkt att läroplanen skall implementeras på fritidshemmet? Vem är ansvarig?